

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den kapitein VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: voor den Militairen Spectator.

OVER EENIGE DWAALBEGRIPPEN NOPENS DEN AARD EN HET GEBRUIK DER RICOCHETSCHOTEN, OPGEHELDERD DOOR PRAKTISCHE RESULTATEN.

Depuis Vauban, qui passe pour l'inventeur du tir à ricochet, on a beaucoup écrit pour ou contre ce tir; il n'y a pas d'auteur de fortification qui n'ait voulu avoir son avis particulier: les artilleurs allemands, au nombre desquels on peut compter Tempelhoff, sont peu persuadés de son efficacité, et le regardent comme de peu d'importance; les artilleurs et les ingénieurs français ont, en général, adopté une opinion contraire. Les avis sont partagés, et dans cette discussion, les opinions n'ayant été basées ordinairement que sur des raisonnemens et non sur des expériences assez bien faites, assez nombreuses et assez concluantes, on ne doit pas s'étonner de trouver si peu d'accord. De plus, ce qui a augmenté la confusion des idées, c'est le défaut d'unanimité même dans la définition du tir à ricochet.

COSTE, Capitaine d'artillerie sur le ricochet.

Bij de onderwerpen tot de artillerie-wetenschap behoorende, zijn er weinige, waarover de denkbeelden der schrijvers meer uiteenloopen, dan over den aard, het gebruik en de uitwerking der ricochet-schoten. Van te beperkte begrippen tot te overdrevene toe, nopens de uitwerking aan deze schoten toegekend, hebben onderscheidene auteurs, in verschillende talen, alle mogelijke trappen van aanwending en uitwerking doorloopen. Het ware standpunt voor eene praktische beoordeeling, vindt men echter, om zoo te zeggen, in geen dezer gedrukte schriften aangewezen; daarentegen des te meer gevolgtrekkingen uit zeer verkeerde beginselen.

De meeste dezer gevolgtrekkingen, zijn van de leerstelsels der fransche artillerie-school afgeleid, die weder van hare zijde tot nog meer gevolgrijke fortificatorische dwalingen aanleiding hebben gegeven. Het is waar, dat vele fransche artilleristen van naam, in hunne geschriften, melding maken van de dwaalbegrippen hunner voorgangers e tijdgenooten; maar het is ook niet minder waarheid, dat zij bijna elke dwaling met eene dwaling bestrijden.

Uit de zinsnede eener verhandeling over de ricochet-schoten, welke wij hier tot motto kozen, zou men mogen opmaken, dat de fransche kapitein Coste, dit onderwerp uit een goed, welligt praktisch oogpunt zou hebben gaan beschouwen; te

meer daar hij zoo doordrongen scheen van de behoefte naar meerder licht over deze schoten. Ook hij bestrijdt eenige dwaalingen; zelfs die van zijnen onmiddellijken voorganger, den franschen luit.-kolonel der artillerie *Lyautey*, wiens geschrift, getiteld: *Mémoires sur le tir à ricochet* (1826), veel opgang maakte, en met eene gratificatie van 1500 francs door den oorlogsmi- nister beloond werd. Intusschen zijn de beide genoemde geschriften, die wij hier en daar loffelijk vermeld vinden, bene- den het eigenlijke standpunt gebleven waarop deze schoten moesten beoordeeld worden. De eerstgenoemde schrijver valt in het algemeen zwak zijner speciale krijgsmakkers, verdiept zich namelijk in theoretische beschouwingen, die hij op on- juiste hypothesen doet steunen. De andere, hoewel meer werk- dadig, gaat daarbij van een beginsel uit, dat juist tegen de uitkomsten der praktijk aandruischt, als hij zegt: « Dans l'at- taque rapprochée (400 à 300 ellen) le tir de plein fouet et celui à feux verticaux sont seul à employer. Nous verrons bientôt que le ricochet perd de ses propriétés à mesure qu'on se rapproche du but, et qu'on diminue les charges.»

Het denkbeeld dat de uitwerking der ricochetschoten afneemt, naar mate zij nader dan 500 à 600 ellen aangewend worden, schijnt vrij algemeen in de fransche artillerie-school aangenomen te zijn. Het bestond voor 't minst nog bij de élite der fransche artillerie-officieren, die aan de belegering der citadel van Antwerpen hebben deel genomen, en het was welligt niet uit wetenschappelijke overtuiging, dat zij, gedurende deze be- legering zelve eene proef namen, om hunne ricochet-batterijen te verleggen; de klagten der fransche ingenieurs, over het onver- minderde artillerie-vuur der belegerden, mogen misschien als de aanleidende oorzaak dezer proeve beschouwd worden. Dat zij ook bij deze nadering geene uitkomsten verkregen, zal hen vrij waarschijnlijk in de verouderde dwaling versterkt heb- ben, hoezeer de oorzaken moesten gezocht worden in de oor- spronkelijke dwalingen, waarin *Belidor* en *Lombard* ver- vallen zijn en die hunne analyserende volgelingen halstarrig hebben voortgeplant.

Hoe men nu met zulke beginselen de uitwerking der rico- chetschoten nog zóó heeft kunnen overdrijven, is moeilijk

te begrijpen, en dat de fransche artilleristen en ingenieurs zich daaraan veelvuldig hebben schuldig gemaakt, is wereldkundig. Slechts enkelen hunner hebben het gewaagd die vermeende uitwerking als overdreven te beschouwen.

De dwalingen der fransche artillerie-school zijn van lieverlede overgegaan in de Duitsche school, die oorspronkelijk de beginselen van den Spaanschen artillerie-leeraar *Morla* huldigde, en van daar hebben zij zich meer en meer verbreid.

De geschiedenis dezer schoten is zelfs verdraaid en gewrongen tot ons overgebracht, en deze lezende, zou men zich moeten afvragen, of niet welligt al de geleerde heeren zich geschaamd hebben, om zich tot den eenvoudigen en beperkten gezigtscring van den oorspronkelijken aanwender dezer schoten, namelijk *Vauban*, te bepalen. Dat de groote man, bij zijne eerste proefneming, eigenlijk niets anders bedoeld heeft, dan zijne kogels, met eene zigbare baan in de aangevallen werken *te werpen*, is duidelijk genoeg af te leiden uit zijne eigene gezegden en uit de wapening zijner batterijen. Dat de flauwe verdedigers van Ath, de uitwerking dezer schoten hebben overdreven, en daarin een dekmantel gevonden hebben voor de bespoedigde overgave der vesting, is mede oorbaar te achten. *Vauban* zelf, en ook zijne artilleristen en tijdgenooten, hebben zich echter geenszins van het oorspronkelijke denkbeeld zoóverre laten afleiden, dat zij het *werpen* der kogels, of het treffen met den eersten hoog als te onbeduidend beschouwden. Integendeel, toen zij de uitkomst dier eerste proefneming, na de overgave van Ath, van nabij leerden kennen, leidden zij daaruit, voorzeker, juistere begrippen over den eigenlijken aard en de aanwending dezer schoten af, dan al hunne geleerde volgelingen.

Onder al die wisselingen van denkbeelden en de theoriën der nieuwere schrijvers, kwam men eindelijk (in den jare 1826) in Nederland op het gelukkige denkbeeld, om de begrippen der oorspronkelijke aanwenders dezer schoten, langs den praktischen weg te onderzoeken. De jaarlijksche praktische artillerie-exercitiën der kadetten van de koninklijke artillerie- en genie-school te Delft, boden daartoe eene zeer geschikte gelegenheid aan, waarvan de beste partij getrokken werd, door den toenmaligen kapitein-adjoint dier school *Seelig* (thans kolonel, gouverneur der Koninklijke Militaire Akademie). De oorsprong van al de dwalingen der latere fransche artilleristen, zijn alstoen in een helder licht gekomen, en in het zaakkundig verslag, 't welk destijds door genoemden kolonel is opgemaakt, breedvoerig ontwikkeld. Dat *verslag* is reeds in dit tijdschrift, en wel in het *vyfde deel*, in zijn geheel opgenomen, zoodat wij daardoor ontheven worden om den *oorsprong* van deze en gene dwalingen, waarover wij eenige denkbeelden wilden voordragen, verder uit te weiden. In eene *byzondere* omschrij-

ving dezer schoten te treden, zou even overbodig zijn, aangezien derzelve aard duidelijk ontvouwd, derzelve wijze van aanwending breedvoerig ontwikkeld, een waar wetenschappelijk standpunt tot derzelve beoordeeling en de grenzen van hunne kans van treffen, in dat verslag aangewezen zijn.

Hoewel dit alles in het bovenbedoelde verslag, in het bijzonder is behandeld, vermeenen wij, dat eene *voortzetting* dier beschouwingen, en het vestigen der oplettendheid op de *gevolgen* der nog altijd voortlevende dwalingen, als zeer belangrijk moet beschouwd worden.

Eene der voornaamste beweegredenen tot deze onze bemoeijing, is de overtuiging waarin wij (misschien ten onregte) verkeeren, dat de heerschende dwalingen omtrent de ricochetschoten, den meest nadeeligen invloed uitoefenen bij de studie en praktische ontwerpen der ingenieurs. En hoe kan dit anders? Immers de fransche ingenieur-school wordt nog door velen als een evangelie beschouwd, wier voorschriften als onfeilbaar gelden. De fransche ingenieurs van hunne zijde, hebben alle fortificatorische beginselen, namelijk die, welke met de ricochetschoten in een naauw verband staan, gegrond op de deswege geleerde beginselen der fransche artilleristen. De laatsten nu hebben zoo door hunne geschriften als door hunne belegeringen — de laatste zelfs niet uitgesloten — bewezen, dat de eigenlijke aard en de doelmatige aanwending dezer schoten aan hunne scherpzinnigheid ontsnapt zijn. De ingenieurs derhalve, die bouwen op de beginselen der oude en op die der moderne fransche fortificatie-school, zonder vergelijking van hetgeen omtrent de ricochetschoten hier te lande geleerd, en door de uitkomsten van goedgeleidde proeven gestaafd is, moeten natuurlijk in dwalingen vervallen, die eenen zeer nadeeligen invloed hebben.

Om deze en gene redenen, zullen wij beknoptelijk de voornaamste dwaalbegrippen nopens den aard, de aanwending en kans van treffen dezer schoten aantekenen, om die door eenige uitkomsten der latere proefnemingen verder toe te lichten, inzonderheid wat de kans van treffen dier schoten aangaat. Beschouwen wij daarbij in de eerste plaats de voornaamste dwalingen, waarin de fransche artilleristen van lateren tijd vervallen zijn.

In het verslag der proeven, gedaan op de polygoon te Waalsdorp, in 1826 (zie 5de deel van dit tijdschrift, bladz. 180 en volgende), is, in het breede aangetoond, dat *Vauban*, *Valière* en *du Puget*, geenszins belagchelike, noch overdrevene denkbeelden omtrent de ricochetschoten gekoesterd hebben; dat zij deze wel degelijk onderscheiden van de enfileer-schoten, die vroeger nitsluitend tot hetzelfde doel werden gebezigt; dat zij eveneens een onderscheid hebben gemaakt tusschen de korte en gestrekte ricochetten (*le ricochet roide et mou*), en dat zij

naar gelang der hoogte van de werken, ook de elevatie-hoeken wijzigden tusschen de grenzen van 8 tot 15 graden.

Verder is in dat verslag aangetoond, dat diezelfde artilleristen zeer goed, en wel door werkdadige beschouwing, hadden ingezien dat de kans van treffen dezer schoten *afneemt*, naar gelang men dezelve *verder* van de vesting aanwendt dan den gewonen afstand der tweede parallel, zoodat zij ook eenstemmig hebben aanbevolen, *om de ricochet-batterijen zoo dicht mogelijk by de vesting* aan te leggen; eene les die *Vauban* praktisch gaf, door de zijnen, bij de belegering van *Ath*, in de tweede parallel te leggen, enz.

Dat *Vauban* en zijne tijdgenooten, in den aanvang, meest gebruik maakten der hooge elevatiën, namelijk die van 15 tot 15 graden; maar dat zij die verminderden bij laag liggende werken, om zodoende de geheele walsgangen door huppelende sprongen te doen afloopen, is mede ter genoemde plaatse uiteengezet. Zij hadden zich, bij het nagaan der resultaten, overtuigd, dat het geheel afloopen en bestrijken van lange walsgangen, geenszins met de hooge elevatiën te verkrijgen was, aangezien daarbij slechts enkele kogels ricochetteden, en dan nog maar met weinige, dat is met *een*, *twee*, ten hoogste drie hooge en tevens korte sprongen. Evenzeer stond de overtuiging bij hen vast, dat men, bij zeer hoog liggende werken, en bij walsgangen, van de door *Vauban* aangebrachte ricochet-dekkingen (traversen) voorzien, altijd moest terugkeeren tot het oorspronkelijke denkbeeld: *werpen der kogels met zwakke ladingen en hooge elevatiën*.

Wat hebben nu de latere fransche artilleristen en ingenieurs gedaan? Nadat zij, *nota bene*, grooten ophef gemaakt hadden van de reuzenschreden welke *Vauban* den aanval had doen maken, met zijne parallelen en ricochetschoten, hebben zij op het punt der genoemde schoten, den steen der wijzen gaan zoeken, dezelve willen theoretiseren, waaruit ten slotte geheel tegenovergestelde beginselen zijn voortgekomen, te weten:

- 1°. Het bezigen van kleinere élévatiën dan 8 graden, *quand même*, en het bezigen van zwaardere ladingen.
- 2°. Het aannemen van het beginsel, dat de uitwerking der ricochetschoten vermindert, naarmate men de vesting nadert.

De gevoelens van *Belidor* en die van *Lombard*, even als de tafels der laatstgenoemden, hebben ten grondslag tot de verwarring der begrippen gestrekt, terwijl de fransche artillerie van lieverlede de eigenlijke ricochetschoten heeft laten varen, om de eenigzins gewijzigde enfilade-schoten weder aan te kleven. De tafelen van den hiervoren genoemden *Lyautey*, ofschoon ons onbekend, schijnen al deze dwaalbegrippen in den laatsten tijd bekroond te hebben. Met den laatstgenoemden zijn wij het evenmin eens, als hij in het slot zijner *Mé-*

moire zegt: « Le tir à ricochet est un de ces sujets presque vierges; » en kunnen derhalve ook niet eenstemmig met hem denken over de vooronderstelling, dat hij voor 't minst een gedeelte van den geheimzinnigen sluijer zou hebben opgeligt: Immers — wij herhalen het — *Vauban*, *Vallière*, *Du Puget*, hadden dit onderwerp reeds voldingend ontwikkeld en praktisch aangetoond!

De nieuwe fransche artilleristen hebben — en dit is ligtelijk uit hunne vertoogen af te leiden — de vernielende uitwerking der ricochetschoten gezocht in een aantal laag bestrijkende sprongen. Om deze te verkrijgen, hebben zij tot de kleinere elevatiën en eenigzins sterkere ladingen toevlugt genomen; maar aangezien deze beiden in de nabijheid (500 à 200 ellen) der werken, niet kunnen gebezigd worden, moest noodwendig hunne theorie, de grootste kans van treffen dezer schoten, *buiten* den kring der 400 à 500 ellen brengen.

Vele fransche ingenieurs geven toe aan het denkbeeld der noodzakelijkheid van de traversen, als dekkingsmiddel tegen de ricochetschoten; terwijl de theorie en de praktijk der fransche artilleristen, het *bestaan der traversen* geheel buiten beschouwing laten. Het gevolg dezer omissie is dan ook duidelijk af te leiden, namelijk, dat een verdediger, die gezorgd heeft voor het diep plaatsen en insnijden zijner stukken, geenszins door de fransche ricochetschoten tusschen zijne dwarswallen zal verdreven worden; aangezien zij met te vlakke of gestrekte bogen invallende, meest alle door de kruinen der traversen worden opgehouden.

De kundige verslaggever der voormelde proeven, de kolonel *Seelig*, bekend met de dwalingen der fransche artilleristen, heeft daarvan dan ook de beste partij getrokken bij de verdediging der citadel van Antwerpen, bij welke gelegenheid de bovenvermelde opmerking volkomen is bevestigd geworden.

Dit was — het is niet te ontkennen — in ons voordeel; maar de dwalingen der fransche artilleristen hebben — zoo als hierboven reeds gezegd is — aanleiding gegeven tot fortificatorische bespiegelingen, die derhalve op minder in het oog valend valsche gronden steunen, en die men *nu* en *dan* wel eens met derzelve oorspronkelijke valsche hypothesen ziet overnemen. Te vooronderstellen, dat hierdoor een *tydelyk* en voorbijgaand voordeel, door een *permanent* nadeel zou kunnen overwogen worden, vooral bij de verdediging tegen eenen aanvaller, die de beginselen der oudere fransche artilleristen volgde, zal — vermeenen wij — niet al te gewaagd zijn. Vestigen wij slechts, in het voorbijgaan, een blik op het voorstel van een der modernste fransche ingenieurs, den bekenden en met lof vermelden *Choumara*, waarmede hij het gevaar der (namelijk der fransche) ricochetschoten wil bekampen.

In een werkje, getiteld: *Considérations sur les effets de*

Artillerie dans la défenses des places, 't welk echter niet in den handel gegeven is, maar waarvan het *Journal des Sciences Militaires* (tome V.) gewag maakt, ontwikkelt *Choumara* eenige denkbeelden over de uitwerking der ricochet-schoten. Blijkbaar zijn zij gegrond op de leerstelsels der fransche artillerie, en op de resultaten welke deswege in de applicatie-school verkregen zijn. Op grond daarvan, betoogt de schrijver de ondoelmatigheid der plaatsing van verschillende traversen langs de borstwering der ricochettable facen, en wil deze doen vervangen door eenen eenigen, maar hoogen dwarswal, te plaatsen in het saillant der werken. Het bestendig gebruik der lagere elevatiën, of van de eigenlijke enfileer-schoten met eenigzins verzwakte ladingen, heeft blijkbaar aanleiding gegeven tot dit denkbeeld, dat men vroeger reeds bij *Dufour*, maar bij dezen door zeer hooge *bonnetten* verwezenlijkt vindt: beiden echter vinden hunnen oorsprong in eene dwalende applicatie van de oude, maar juistere beginselen der vroegere artilleristen.

Het denkbeeld om de ricochetschoten onschadelijk te maken door hooge *bonnetten* te bezigen, ziet men hier en daar nog wel eens, in navolging, opgenomen. Een grover misslag zoude begaan worden, wanneer men dit denkbeeld wilde verwezenlijken; iets dat bij de bestaande hulde, welke men der Fransche beginselen van versterkingskunst toewijdt, niet tot de onmogelijkheden behoort. En wat zou die hooge travers, of hooge *bonnet* eigenlijk uitrigten, indien de aanvaller de hooge elevatiën van 15 tot 15 graden bezigde? Voorzeker niet meer dan het dekken van de twee stukken, onmiddellijk naast dezelve gesteld. Ook in dit opzigt verwijzen wij hier weder tot de schoots-tafelen, gevoegd bij het meergenoemde verslag, en tot die, welke op dit vertoog zullen volgen, om het antwoord verder op te maken. Neen, het ongelukkige denkbeeld, dat men met 12 à 15 graden geene ricochetten kan verkrijgen, dat ook hier te lande wortel geschoten heeft, en waarvan vele onzer oudere artillerie-officieren zich nog niet geheel ontdaan hebben, moet om doel en strekking bestreden worden.

Resumerende hetgeen wij van de fransche artillerie gezegd hebben, blijkt het derhalve: 1°. dat zij den aard der ricochetschoten verkeerd beoordeeld heeft; 2°. dat zij omtrent derzelve doelmatige aanwending, valsche begrippen koestert; 3°. dat zij gevolgelijk de kans van treffen dezer schoten niet doorgrond heeft.

Gaan wij nu, in de tweede plaats, na, in hoever de hierboven aangehaalde dwalingen invloed hebben uitgeoefend bij de Duitschers, en bij enkele onzer artillerie- en ingenieur-officieren.

Bij de eerste vindt men maar al te dikwerf eene verwarring van het begrip der enfileer- met dat der ricochet-schoten, wellicht op grond der fransche leerstelsels, voortgeplant door onduidelijke verklaring dezer schoten, waaraan zich velen, zelfs

zeer geleerde artilleristen, hebben schuldig gemaakt. Deze verwarring heeft aanleiding gegeven tot onduidelijkheid in de verklaring van de aanwending dezer schoten. Meer algemeen echter vindt men het denkbeeld ontwikkeld, dat de ricochetschoten, om vernielende uitwerking te weeg te brengen, zulks alleen door een groot aantal van korte, maar gestrekte huppelende sprongen *kunnen* doen. De ricochetschoten zouden, om die redenen, bij getraverseerde werken, geene of weinige uitwerking beloven, waaruit dan de bewering is afgeleid, dat, in die gevallen, de ricochetschoten noodwendig moesten vervangen worden door de enfileer-schoten, wier taak alsdan zou zijn, de traversen te doorboren, te vernielen en onnut te maken.

Een ingenieur van naam, leeraar in zijn vak, wiens werken loffelijk vermeld worden, en ook door ons hoog geschat zijn, om derzelve *éclectische* strekking, namelijk *C. Wenzell*, heeft die dwaling bekrachtigd. In zijn *Angrif und Vertheidigung fester Plätze*, 1er Theil (1), bladzijde 6, zegt hij, namelijk woordelijk:

« Die neuern Ingenieuren und Schriftsteller verwerfen
« keinesweges den Ricochettschuss, sondern wollen dessen Ge-
« brauch ermässigen; d. h. nur bei langen und hohen Fes-
« tungslinien angewendet wissen, wo die Geschütze unbe-
« deckt stehen; dort aber, wo die Linien kurz und die
« Geschütze hinter starken Traversen gedeckt ste-
« hen, möchte der schwache Ricochettschuss wenig Nutzen stif-
« ten, der gewöhnlich erst mit dem zweiten (*men lette wel*)
« Aufslag das Werk erreicht. Hier ist der Enfilir-schuss, —
« d. h. der mit voller Ladung im flachen Bogen dicht über
« oder durch die Crete der Brustwehr auf den Wallgang
« einlägt, mit seiner grossen Kraft die Traversen durchdringt,
« flach rasierend nur *einen* Aufslag auf dem Wallgang macht,
« und eben so den hintern Theil desselben im Aufsteigen zum
« Theil mit bestreicht — ohne Zweifel zweckmässiger.»

Aster is niet minder onduidelijk, en schijnt de ricochet-schoten evenmin van de praktische zijde te kennen. Het navolgend uittreksel uit het 2de deel zijner *Lehre vom Festung-Kriege*, bladzijde 210, zal deze onze bewering staven:

« Man nimmt den Abstand der Ricochet-Batterien von der,
« zu beschliessende Linie gewöhnlich zu 6 bis 1500 Schritt (!) an,
« er kann jedoch bei 16 bis 24 pfundigen Kanonen und ver-
« stärkter Ladung auf 2000 Schritt (!!) betragen.»

« Gibt es 80 bis 90' über dem Horisont der Batterien lie-
« gende Werke, so darf der Bau dieser Ricochet-Batterien,
« trotz der Höhe derselben nicht unterbleiben, da die Erfah-
« rung bewies, dass sie bei einer Entfernung von 500 schritten
« dennoch dem Zweck entsprachen. Wirksamer fallen diese

(1) Berlin 1823.

« Schussen in grössern Abständen aus, welche indess bei der gewöhnlichen Ricochet-Ladung 800 Schritt nicht übersteigen dürfen. Grössere Entfernungen verlangen eine stärkere Ladung, und einen grössern Richtungs-Winkel, wobei aber, wenn diesen die Geschütz-Maschinen nicht mehr zu gestatten, die Kanonenröhre auf einen Block gelegt und eingegraben werden müssen.»

« *Anmerkung:* In der letzten Belagerung von Gibraltar, ward die Festung durch die Schleuderschusse aus dem 2950 Schritt weit abgelegenen *Fort St.-Barbe* beunruhigt, und ein 500' höher Werk der Festung durch 24 pfundige Kanonen mit 8 bis 9 Pfund Ladung und 10 bis 12° Erhöhung, auf 1500 Schritt nicht ohne Erfolg ricochettert.» (!?)

Grooter verwarring van begrippen nopens de ricochet- en enfileer-schoten kan men zich niet wel denken. Intusschen mogen wij niet nalaten te vermelden, dat ook *Wenzell* aan *Aster* het verwijt gedaan heeft, dat hij zeer onduidelijk geweest is in de verklaring dezer beide soorten van schoten. Het spreekt echter wel van zelf, dat, indien zulke autoriteiten, in hunne omvattende toepassing der denkbeelden van al de schrijvers die hen zijn voorafgegaan, en die zij critiserende beschouwen, indien zulke mannen — herzeggen wij — bij het uitdoven van valsche lichten, andere evenmin juiste ontsteken, dan is het te begrijpen, dat de blinde navolgers blijven voortwandelen op dien gebaanden weg.

De Duitsche artilleristen hechten daarenboven veel gewigt aan het vermeende voordeel, dat men zou verkrijgen, door den ricochetterenden kogel, — vooral bij laagliggende werken en gunstigen bodem — één of meer aanslagen vóór de te bestrijken liniën te laten maken. *Rouvroj*, *Plümicke* en andere, en laatstelijk nog de *Militaire Conversations-Lexicon*, hebben aan dat denkbeeld een burgerregt verschafft, en ook daardoor eene dwaling, welke door de praktische proeven en derzelver resultaten bestreden wordt, voortgeplant. Slechts enkele duitse schrijvers, waaronder de minder algemeen bekende Hessische artillerie-officier *C. W. Pabst* genoemd mag worden, hebben de doelmatigheid eener dusdanige aanwending der ricochetschoten betwijfeld, en hoezeer ze al niet regtstreeks afgeraden, dan toch als zeer exceptionneel gesteld.

De onderscheidene proeven welke op de polygoon van Waalsdorp, door de kadetten der voormalige artillerie-school te Delft, omtrent de ricochet-schoten genomen zijn, en voornamelijk de bijzondere proeven van 1826, hebben hier te lande over dat onderwerp veel licht verspreid. Nu en dan echter ontwaart men bij enkele officieren, dat er omtrent de *kans van treffen* dezer schoten, nog dwaalbegrippen heerschen. Sommigen toch hechten zich aan het stelselmatige beginsel der fransche school van aanval, dat de ricochet-batterijen, *zonder wederspraak*,

in de eerste paralel te huis behooren (zonder ze echter daarom uit de 2de paralel te verbannen). Dit zou derhalve tot de gevolgtrekking leiden, dat de ricochetschoten op alle afstanden met vrucht zijn aan te wenden. Het is waar, in de voornoemde school wordt als stelregel aangenomen, van de eerste paralel niet veel verder dan 600 ellen der werken te openen; doch er kunnen omstandigheden plaats hebben, die eenen meer verwijderden aanleg noodzakelijk maken. De aanwijzing eener vaste plaats voor de ricochet batterijen in de eerste paralel — aangenomen zelfs dat zij op 600 ellen afstands kon ontgind worden — staaf derhalve onze bewering, dat er omtrent de kans van treffen dezer schoten nog dwaalbegrippen bestaan; vooral als het voorname doel dezer batterijen (op 600 ellen afstands) zal zijn: het demonteren van het op de wallen des aangevalen fronts gestelde geschut. Dit toch doet vooronderstellen, dat men de kans van treffen dezer schoten op 600 ellen afstands, nog groot genoeg acht om daaraan te kunnen opofferen: 1°. tijd voor den bouw der batterijen; 2°. aanzienlijk verbruik van bouw-materialen; 3°. een' aanzienlijken voorraad van ijzermunitie.

Onlangs zelfs hoorden wij gewagen, als een punt van discussie, bij gelegenheid eener wisseling van gedachten over den aanleg of de verbetering van een onzer vestingwerken, als of de *ricochetschoten* nog tusschen de 800 en 1100 ellen te duchten waren. Hierbij namelijk zou het geval plaats hebben, dat *binnen* die limieten geene batterij, welke dan ook, konde aangelegd worden. Vna enfileer-schoten was hier geen spraak geweest; tenzij dat men, in navolging van *Aster*, van de vooronderstelling was uitgegaan, dat de laatsten van de eersten niet verschilden. Als men nu de resultaten der zorgvuldige Waalsdorpsche proeven gadeslaat, dan ziet men dat de kans van treffen met het kanon van 24 \mathfrak{L} , op den afstand van 600 ellen, met eene elevatie van 11°—14° en eene lading van 0,52—0,40 \mathfrak{L} , tegen geschut, dat tusschen twee traversen geplaatst is, ten hoogste 0,043 bedraagt, terwijl die van den 18 en 12 \mathfrak{L} er nog veel geringer is. De latere proeven die wij zullen mededeelen, bevestigen de bedoelde resultaten ten volle; zoodat men daaruit kan afleiden, dat de kans van treffen, verder dan 600 ellen, weldra tot niets gereduceerd wordt.

Om nu over deze en gene duistere, betwijfelde, of zelfs betwiste punten weder eenig licht te verspreiden, gelooven wij niets beters te kunnen doen, dan weder toevlugt te nemen tot bronnen die ter onzer beschikking staan, en wel tot de verslagen der praktische artillerie-exercitiën door de kadetten der Koninklijke Militaire Akademie van de jaren 1839 en 1840. Om het andere jaar toch worden, door de bedoelde kadetten, op hunne exercitie-polygoon, onder andere belegerings-oefeningen, ricochetschoten uit de batterijen der eerste en dan uit die der

tweede paralel gedaan, en wèl met dezelfde vuurmonden. Deze oefeningen worden met de meestmogelijke oplettendheid geleid en uitgevoerd, en op den grondslag, bij de Waalsdorpsche proeven van 1826 gelegd, voortgezet. De uitkomsten dezer schoten, verkregen uit de batterij in de eerste paralel (op 650 ellen) vergeleken met die uit de tweede paralel (op 500 ellen) zullen dezelve, meer dan elke redenering, van nabij doen kennen, terwijl zij tevens een leidraad kunnen leveren tot derzelve doelmatig gebruik.

Het aantal schoten dat 's jaarlijks gedaan wordt, is, wel is waar, niet groot; maar door de onderhavige mededeelingen telkens aan te vullen, zal men eindelijk eene reeks van uitkomsten verkrijgen, in staat om alle dwaalbegrippen allengskens te bannen.

Wij zullen het allereerst beginnen met de beschouwing van de resultaten der ricochetschoten, gedaan in den jare 1839, uit de batterij der eerste paralel.

(Het vervolg hierna.)

J. C. VAN RIJNEVELD.

NOTITIEN

NOUVEAUX

HET SPRINGEN VAN EENEN BOM-FOUGAS.

De bovenbedoelde proef had plaats gehad in het kamp der kadetten van de Koninklijke Militaire Akademie, in den jare 1840. De navolgende notitiën deswegen, zijn getrokken uit het verslag van den kapitein-ingenieur *van Kerkwyk*, welke speciaal belast is met de hoofdleiding van de oefeningen van de kadetten der genie, en uit mijn algemeen verslag, ingegeven als kommandant van het voormelde kamp.

De commissie van inspectie over het militair onderwijs had, bij gelegenheid der inspectie van de Koninklijke Militaire Akademie, haar verlangen te kennen gegeven, om bij het nagaan van de praktische kennis der kadetten in het kamp, onder andere oefeningen, ook eenen bomfougas te zien voorbereiden en springen. Dien ten gevolge waren de noodige orders door den kapitein *van Kerkwyk* gegeven, en door den 1ste luit.-ingenieur *Storm van 's Gravezande*, derwijze uitgevoerd, dat al de bijzonderheden der lading, aanvulling en springing dezer mijn, in tegenwoordigheid der voormelde commissie, konde plaats hebben. Het voornamelijk doel dezer exercitie was: 1°. de geoefendheid der élèves van de genie in de technische behandeling dezer soort van mijnen na te gaan; 2°. na te gaan de hoogte waarop de bommen werden uitgeworpen; 3°. de valplaats en verspreiding der bommen te onderzoeken; 4°. te onderzoeken of de buizen ontstoken en uitgeworpen waren.

Tot dat alles moest men de werking van nabij gadeslaan, en uit dien hoofde moest ook afgezien worden van het eerste voornemen om de bommen met springlading te vullen.

In den namiddag van den 6den Julij 1840 had deze oefening werkelijk plaats in tegenwoordigheid van de heeren generaal-majors *List, van der Wyck*, de heeren kolonels *Dumonceau, Voet*, de beide heeren kommandanten der Akademie en het gekampeerde personeel. Reeds in den voormiddag was de ontgraving van den put door de kadetten der genie geschied; daarna werd de kist geplaatst, welke bodem 2 ellen beneden den beganen grond lag. De kist was met dubbelen bodem voorzien, op 0,50 el afstand van elkander gelegen. In den tweeden bodem waren vier gaten geboord, om de buizen der vier bommen te ontvangen, welke omgekeerd op dien bodem geplaatst zouden worden. Tusschen beide bodems werd de buskruidlading (15 Nederl. ponden, uithoofde van den lossen zandgrond) uitgespreid.

Het instorten der lading, het plaatsen van den tweeden bodem en van de vier bommen van 29 duimen, had plaats onder aanschouwing der voormelde commissie. De bommen zelfs waren met de gewone exercitie-lading (in kleine saaijen zakjes aangebragt en aan de korte buizen gehecht), voorzien. De buizen waren geslagen, 0,02 el diep, met meelpulver, waarin op de gewone wijze de stukken gezwinde lont met koperen krammetjes gehecht waren. Bij eene proef had ik mij overtuigd, dat deze twee duimen sterk geslagene meelpulver, ongeveer 2 seconden brandt; een tijd, voldoende om de bommen door de ontbarsting der lading, op de hoogte te voeren boven den trechterraand, en dan te doen springen.

Bij het plaatsen van de bommen, op den dubbelen bodem, ontdekte men vrij spoedig, dat deze werkzaamheid niet zonder gevaar was voor de kadetten, die zulks verrigteden, en voor de aanschouwers op den rand des puts. Immers, de ongeveer 57 à 58 ponden zware bommen, moesten, nadat zij met bomhaken in de kist waren nedergelaten, met de hand gekeerd worden, om de ontkapte buizen, met de gezwinde lont, door het gat des bodems, voor elk bestemd, te steken. Dit reeds was gevaarlijk voor de beide eerste bommen, aangezien de kist, bij eenigen wind, niet van zand zuiver is te houden, en er alzoo ligtelijk bij de minste schuring, vuur konde ontstaan. Toen de vierde bom moest geplaatst worden, bestond er geene mogelijkheid meer, om deze met de handen te keeren, aangezien daartoe plaats ontbrak, tenzij men zich aan een bijna overmijdelijk gevaar van vonkgevende botsingen dier projectielen, had willen blootstellen. De kapitein *van Kerkwyk* gaf dan ook last om de vierde bom, voorzigtig met de bomhaken te plaatsen op den bodem, met de ontkapte buis naar boven gekeerd; terwijl men nu gelijktijdig na het springen, zouac

kunnen onderzoeken, of het plaatsen van de buizen beneden en door de gaten van den dubbelen bodem, wél noodzakelijk was.

Na deze verrigtingen werd het deksel op de kist geplaatst en de put opgevuld. De ontsteking zoude geschieden door een kruidworst, zijwaarts in eene aangevulde geul geplaatst, en met de schuifdoos van *Boule*. De geheele toebereiding van dezen fougas was in minder dan één uur tijds geschied.

De uitbarsting beantwoordde volkomen aan de verwachting. De trechter had eene middellijn van 4 ellen, op eene diepte van 1,20 el. De bommen verhieven zich slechts ongeveer 1 el boven den beganen grond, en vielen op den rand des trechters neder, en wél in een verwijd vierkant vlak, zooals zij in de kist gelegen hadden. De buizen waren alle uitgeworpen; een derzelve werd twee dagen later door mij, op ongeveer 3 ellen van den trechterraand gevonden. Hierdoor verkreeg men de zekerheid, dat de bommen even goed met de buizen bovenwaarts kunnen geplaatst worden, waardoor men het moeilijke en gevaarlijke keeren met de handen kan vermijden, en de bommen met de handhaken voorzigtig genoeg kunnen gelegd worden. Op deze wijze zal men slechts eenige gaten in den dubbelen bodem moeten booren, de buizen van langere einden gezwind lont kunnen voorzien, en bovendien zal men de bommen met enig meelpulver kunnen bepoeijeren vóór dat het deksel op de kist geplaatst wordt. Bij eene volgende gelegenheid zullen wij eenige belangrijke notitiën mededeelen nopens de in hetzelfde kamp genomene proeven ter *opruiming* en *vernieling* van palissaden, bij de bestorming van gepalissadeerde veld- of andere werken.

J. C. VAN RIJNEVELD.

Verscheidenheid en Overeenstemming.

DE NEDERLANDSCHE SOLDAAT.

(Ingezonden.)

Oui, je le dis hardiment, et le dis en me fondant sur la justice de ma cause, que quiconque embrasse le metier de la guerre dans ses horribles dessins, ou pour contenter sa vanité, ou pour amasser des trésors doit être rayé de la liste des humains, et ne mérite que le plus souverain mépris, étant l'opprobre de la nature.

Ce sont malheureusement aussi les mêmes principes, qui, étant les plus communs, fixent l'attention de ceux qui, sans raisonner, détestent la guerre et la regardent comme le plus horrible des malheurs qui pourraient exister, comme le metier le plus méprisable de tous ceux qu'on pourrait embrasser. Ne fondant leur preuve que sur les malheurs qui sont causés par la guerre, ils prétendent qu'il n'y a rien de plus détestable qu'elle, et de plus blâmable que ceux qui la font.

Oeuvres de Frederik II, roi de Prusse, Tom. II.

Geeft acht! wakkere Nederlandsche krijgslieden, het lust mij om thans, in een tijdstip waarin zoovele bekwame pennen zich

beijveren om voor uwe belangen te strijden, in een tijd waarin luisterrijke personen zich uwer hebben aangetrokken, en waarin uwe toekomst zooveel schoons, zooveel goeds belooft, mij eenige oogenblikken met u bezig te houden. Duldt het, dat ik uwe hoedanigheden bekend make; de goede, opdat men u naar waarde moge schatten; de kwade, opdat men daarop uwe aandacht vestige, en voortga met u de neiging in te boezemen om het kwade te verbeteren, en zelfs, opdat onze landgenooten, bij hunne zonen, wier bestemming het is, eenmaal de kokarde te dragen, vroegtijdig die verkeerde hoedanigheden mogen onderdrukken.

De eenvoudige soldaat is het, Nederlanders, die ik u wil voorstellen, van hem, die met geen rang bekleed, met geene distinctive teekenen versierd is, wil ik u spreken, u met zijne geaardheid bekend maken. Van zijne indiensttreding af tot zijn ontslag toe zal ik trachten hem na te gaan, want maar al te weinig kent gij hem, en evenwel toch maakt hij het grootste gedeelte uit van een leger, dat schoon en goed is, doch dat nog veel schooner en beter kon en ook zou worden, indien gij, solide Nederlanders, slechts overal, het spreekwoord: *goedkoop, slechtkoop wildet toepassen.*

De Nederlandsche soldaat, — ik spreek van den milicien die een jaar met verlof naar zijne haardstede terugkeert, ten einde zich van den schrik zijner inlijving te herstellen, — is een domme rekrut. Eilieve, beoordeelt hem niet, al gaat hij nog zoo fier in zijn burgerpakje en met zijne zwierige haarlokken de kazerne in. Neen, wacht nog een weinig. Een paar uren slechts. Daar staat hij; daar, bij zijn eenmans nachtleger, zijn *kot*, zoo als hij zegt. Het is bedekt met verschillende voorwerpen tot zijn equipment behorende. Hij-zelf is reeds gekleed. Weg zijn de lange haren. Onder de afschuwelijke politiemuts (1), waarmede hij zich op eene nog afschuwelijker wijze dekt, vertoonen zich nog slechts eenige stoppels, ter lengte van twee Rijnl. duimen. Het mouwvest, dat vooral de noodige ruimte moet hebben, ten einde de allergedrongenste houding, die hij straks moet aannemen, niet te hinderen, fladdert hem over de lendenen; de patten zijner kraag heeft hij reeds bevestigd; de pantalon hindert hem; zijne schoenen zijn nog niet goed zwart; morgen moet hij in order zijn om te exerceren, en dáár ligt nu alles op en door elkander. Hij weet niet eens of hij alles reeds heeft, waar hij het moet laten, waartoe hij het moet gebruiken; wie zal het hem zeggen? Van al zijne superieuren, die hij nog niet eens kent, surveilleert de luitenant den sergeant, de sergeant den korporaal en de korporaal heeft ten minste een twintigtal braven bij zijne escouade gekregen, die

(1) Welke thans, dank zij den Hemel en Z. M. Koning *Willem II*, door eene betere en fraaijere is vervangen.

allen hetzelfde regt op zijn onderrigt hebben. Daar staat hij nu, hij, de matador der billard-spelers, of de trots der boeren-kinkels, daar staat hij, en durft zich niet van de plaats verwijderen, uit vrees dat men hem ook iets mogt afhandig maken; daarbij, die drukte in de chambrée, dat gewoel en geraas, dat zingen en lagchen; hij suizelt er van, — zijne vijf zintuigen schieten te kort.

Heeft hij nog geld, o dan is hij geholpen. De korporaal zal hem spoedig een der ouden aanwijzen, die er reeds naar verlangt om den *bontekraai* te plukken; aan dezen behoeft hij slechts alles over te geven, en den volgenden morgen krijgt hij het terug, zonder dat er iets aan ontbreekt; zijn wapennummer staat op ieder stuk; alles is gevouwen, gepakt, gepoetst, schoon en blinkend gemaakt; de korporaal of onder-officier hangt hem alles, na het geinspecteerd te hebben, volgens de bepaalde afmetingen om het lijf, en — daar staat hij, opgeschikt en fraai, te hijgen en te kuchgen, tot dat hij met innerlijk genoegen alles ter bestemder plaatse zal wegbergen, om een groot gedeelte weder te bevelken en te besmeren, dat nog zoo even glimmend en helder was.

Heeft hij geen geld, dan moet hij zich tevreden stellen met het weinige onderrigt, dat zijne superieuren hem in die eerste oogenblikken geven kunnen. Zie dan, hoe hij zijne oogen de kost geeft, hoe hij zich rept, om alles weg te stoppen, in zijn bedkoets, onder zijn hoofdeluw, in zijn kribbekastje; overal wat; zijn ransel is te klein, daar kan de helft niet in. Nu vraagt hij aan deze, dan aan gene; dan helpt hem die, dan weér een ander. Wat hij met de eene hand poetst, maakt hij met de andere weder vuil, tot dat hij, zweetende en zuchtende, eindelijk toch ook komt waar hij wezen moet. Is er echter niets meer te verdienen, dan verdeelen de ouden zijne zaken onder elkander, om gezamenlijk den *kraai* op te poetsen, maar eerst moeten al degene, die nog slechts een veertje los willen laten, geplukt zijn; dit is eene gewoonte waarvan niet afgegaan wordt. Is het geld op, en zijn allen even rijk, dan komt de oude kameraadschap weder boven, en uit geen chambrée zal ooit een rekrut vuil op de inspectie gebragt worden, wanneer hij slechts goeden wil toont, en vooral de ondergeschiktheid aan zijne oudere makkers vooreerst niet uit het oog verliest. — O, arme Nederlandsche rekrut, wat zijt gij te beklagen; maar 't is uwe schuld niet: neen waarlijk niet. Wie heeft u ooit op dergelijke wederwaardigheden voorbereid? Waar hoordet gij ooit van soldaten en hunne levenswijze spreken? Uwe ouders, immers, maken u van dien stand afkeerig; op uwe scholen hoordet gij nooit anders dan de schitterende wapenfeiten der Oranje-vorsten en de grootsche heldendaden uwer voorouders; maar geloof mij, als het noodlottige nummer u dwingt om in de gelederen te treden, dan zult gij, be-

hoefteige Nederlanders, die op uwe armenscholen met geestdrift de namen van *Maurits*, *Frederik Hendrik*, en der *Trompen* en *de Ruiters* leerdet uitspreken, gevoelen, hoe weinig leering gij daaruit geput hebt.

De domme onnozele rekrut, die hier beschreven wordt, moet men zoeken bij die menigte miliciens, die de depôts der korpsen infanterie plagten te overstroomden; bij al de overige korpsen, waar zij in kleiner getal aankomen, en waar men uitgezochte manschappen ontvangt, vindt men dit alles in veel geringere mate. Zoodra toch hebben de gemeenten hun contingent niet geleverd, of voor alle wapens worden de geschiktste lieden uitgetrokken, en het overblijvende gaat naar de infanterie. Daarbij is men dikwerf zoo weinig keurig, dat het meermalen gebeurd is, dat een milicien, zich als vrijwilliger willende engageren, wegens ligchaamsgebreken werd afgekeurd, zonder evenwel uit de dienst ontslagen te worden.

De vrijwilliger die op andere tijden bij het korps ingelijfd wordt, heeft met veel minder zwarigheden te kampen; zijn persoon en zijn uiterlijk voorkomen echter, dalen ongetwijfeld 25 pCt in waarde gedurende de eerste oogenblikken dat de bonte rok hem dekt.

Is echter de groote drukte, die het aankomen van zooveel manschappen veroorzaakt, voorbij, of wel, zijn zij bij de ba-taillons ingedeeld, dan heeft de jonge soldaat reden om dankbaar te zijn voor de zorgvuldigheid waarmede hij behandeld en gadeslagen wordt. Men helpt en onderwijst hem in alles wat hij noodig heeft; er wordt niets onbepoefd gelaten opdat hij vooral zindelijk zij; een vuile soldaat strekt tot afschuw aan alle zijne kameraden.

Later is hij dan ook een propre kerel, door en door proper, tot in het overdrevene toe. Is zijn zakgeld verteerd en de dienst afgeloopen, dan begeeft hij zich naar het kwartier, slaat de mouwen op en zet zich aan het wrijven. Deze deugd kost jaarlijks eene enorme som, wegens reparatie aan blanke wapenen — maakt u evenwel hierover niet ongerust, spaarzame landgenooten, want dit bekostigt hij zelf — en zulks heeft daarop eene alles behalve voordeelige uitwerking, zoodat dit, gevoegd bij de gebrekkige zamenstelling der geweren, veroorzaakt, dat dezelve over het algemeen beter geschikt zijn voor paraden en exercitiën, dan voor den oorlog.

In de kazerne is de Nederlandsche soldaat verdraagzaam met zijne kameraden; kleine oneenigheden met dezelve, maakt hij liefst met de vuist af, zoodat men in de garnizoenen meer van blaauwe oogen en dikke neuzen, dan van bajonetsteken en sabelhouwen hoort.

Onder zijne makkers bezigt hij voor verscheidene zaken uitdrukkingen, die de oningewijden moeilijk verstaan zouden. Zoo heet b. v. kommiesbrood, *kug*, zijn geweer is *het pot-*

lood, zijn ransel het *bokje*; als er op den hoorn geblazen wordt, dan kraait de *koperen haan*; deserteren heet *pompstokken snyden*; de plaats waar zijn koperwerk als verguld wordt, is de *bierboom*, en honderd anderen, te veel om op te noemen. — Hij is altijd van gevoelen, dat de taptoe en reveille te vroeg geslagen of geblazen worden. Vraagt een superieur hem, hoe of zijn voedsel is, dan zegt hij gewoonlijk: «goed,» onder zijne kameraden evenwel, heeft hij er altijd wat op aan te merken. Het is een doorgaande karaktertrek, voor te geven dat hij het te huis beter heeft gehad, en slechts zelden hoort men er een, met gullen mond, bekennen, dat het militaire leven hem beter bevalt dan zijne burgerlijke armoede. Ook hoort men miliciens en vrijwilligers, na de eerste maanden hunner indiensttreding, onophoudelijk spreken van naar huis te gaan; dat is hun geliefkoosd denkbeeld, hetwelk velen echter nooit verwezenlijkt zien. Als eene voorname oorzaak hiervan, meen ik te kunnen aanhalen het vooruitzicht op het waarschijnlijk einde der loopbaan van den ouden soldaat. Na verloop van eenige jaren namelijk, bekomt hij door dienstijver en goed gedrag de galons als onder-officier. Met eere draagt hij die, soms gedurende een vijfde of vierde gedeelte van eene eeuw, om daarna met een rang hooger, doch voor eerst slechts met soldaten tractement, bij de garnizoens-troepen over te gaan. Hier lijdt de grijze, gebrekkelijke krijgsman dikwijls met vrouw en kinderen armoede, of is althans verstoken van zaken die door den tijd hem tot behoefte waren geworden en die hij zich nu niet meer verschaffen kan, — tot eindelijk, eer het gewenschte oogenblik dáár is dat hij bij het kader invallen en geheel in zijn rang hersteld worden zal, de dood hem zijne laatste overplaatsing doet ondergaan. Dit is waarlijk niet zeer bemoedigend, en ongetwijfeld zullen ook hierop de tegenwoordige zoo werkzame en regtvaardige hoofden van het leger, hunne aandacht vestigen. Verder is de Nederlandsche soldaat vaardig in de uitvoering zijner onvermijdelijke dienstpligten; echter zou ik ieder Nederlandsch superieur aanraden, hem daarbij altijd in het oog te houden. Hij is de geslagen vijand van het Nederlandsche matigheids-genootschap, en lacht volgaarne om ieder die hem aanraadt liever koffij of bier, dan het schadelijke Schiedamsche nat te drinken. Ook zal men over het algemeen, iets, dat niet reglementair van hem gevorderd kan worden, veeleer door het aanbieden van een glas jenever, dan door alle mogelijke fraaije woorden gedaan krijgen. Geloof daarom niet dat hij een dronkaard is; men vindt deze ondeugd stellig meer onder den geringen burgerstand dan in het leger, omdat zij daar disciplinair geweerd en streng gestraft wordt. Alleen dewijl de soldaat dwazelijk gelooft, dat hij van tijd tot tijd sterken drank moet drinken, meent hij, dat dit een der vereischten van zijnen

zijnen stand is. Ik heb jonge soldaten gezien, die de afschuwelijkste gezigten trokken onder het inzwelgen van hun oorlogsborrel; zij zouden zich niettemin wel gewacht hebben dien te laten staan, uit vrees voor bespottig. Dit verkeerde begrip verdient wel de aandacht der superieuren, en zal slechts moeilijk vernietigd kunnen worden. Zelfs enkele oude soldaten, liefhebbers van de flesch, gevoelen volkomen het schadelijke van hunnen hartstogt en sparen geene moeite om dien te keer te gaan. Ik ken er een, die, wanneer hij de verzoeking niet langer kon weerstaan, vooraf permissie kwam vragen om zich bij deze of gene bijzondere gelegenheid te mogen bedrinken.

Zoolang onze krijgsman jong is, heeft hij er een onoverwinnelijken afkeer van, om den nacht in de kazerne door te brengen. Hij zal niets onbeproofd laten, ten einde de waakzaamheid der politiewacht te verschalken; daartoe dient hem alles, zelfs de lakens van zijn bed, die als touwladders gebruikt worden, en geenszins zijn die nachtelijke voltigeurs de slechtste soldaten.

Hij is gewillig en zelfs voorkomend, doch hij verloochent nooit het vrije karakter zijner natie, en haat van ganscher harte hen, die hem met strenge trotschheid of zelfs maar met stugge stijfheid behandelen. Hij bemint daarentegen hen, die hem met vriendelijke gestrengheid en nu en dan met een weinig gemeenzaamheid aanspreken; dit laatste evenwel spaarzaam, want hij is maar al te zeer genegen om van hetzelfde regt gebruik te maken.

De Nederlandsche soldaat doet altijd eene corvée meer dan een zijner kameraden, en hij krijgt nooit die werkbeurt die hem van regtswege toekwam. Hij is dus, even als de Nederlandsche officier, een vriend van pruttelen, echter met dit onderscheid, dat de soldaat altijd, doch de officier slechts zoolang pruttelt tot hij zachtens is ingeslapen, alsdan laat hij zich nog maar zoo nu en dan hooren, als er namelijk wat nieuws gelast is. Hij is volgaarne kamerwacht op dagen van paraden en exercitiën, maar op Zondag is daartoe moeilijk een vrijwilliger te vinden. Eenmaal met die taak belast zijnde, draagt hij de naauwgezetste zorg voor de reinheid der chambrée, en menig vrij ordelijk burgerhuishouden kan zich de orde en zindelijkheid die hier bestaat ten voorbeeld stellen. Ik weet het, de liederlijkheid, die voorondersteld wordt in de kazernes te heerschen, is als spreekwoord in onze taal overgegaan; men zegt: «*Het schynt hier wel eene kazerne te wezen,*» wanneer de hoel eens fiks door elkander gerommeld ligt; dit mag echter voor 50, 60 jaren zoo geweest zijn, die het zich thans nog zoo voorstelt, bedriegt zich schrikkelijk.

Het ijzeren ancienniteits-systema, volgens hetwelk bij sommige korpsen, zelfs de korporaals tot onder-officier werden bevoor-

derd, heeft den Nederlandschen soldaat de noodlottige gewoonte doen aannemen, om steeds den oudsten als den verdienstelijksten te beschouwen, zoodat hij maar zeer ongaarne aan die zijner superieuren, die nog jong in jaren zijn, den eerbied bewijst die hun toekomt; iets dat meermalen schadelijke gevolgen gehad heeft.

Hij heeft een afkeer van hospitalen en infirmeriën. Hoewel hij innig overtuigd is, dat hij er niet anders dan met de liefderijkste zorg behandeld wordt, zoo hindert hem toch het strenge dieet, hetwelk daar voorgeschreven, en *de verveling* waaraan hij onderworpen is. Er eenmaal in zijnde, leeft hij in openbaren oorlog met de oppassers en den ziekevader, en marcheert niet zelden uit de ziekenzaal naar de provoost.

In de provoost zijnde, slaapt hij, of spreekt met zijne medearrestanten over zijn meisje, of wel over zijne meerderen; en ik zou ieder Nederlandsche superieur, die weten wil hoe zijne minderen over hem denken, den juist niet geheel nieuwen raad geven, om nu en dan aan de deuren of vensters der arrestanten-kamers te gaan luisteren. Hij heeft echter niet altijd de pretensie van onschuldig gestraft te zijn, en bekent gaarne zijn onregt, wanneer hij eenmaal achter de grendels zit. — Gaat de Nederlandsche soldaat uit, dan laat hij alle zorgen op de broodplank achter. Men herkent hem dan, b. v. de infanterist, aan zijn chakot op een oor, de klep krom ingebrand, den knevel zwart gemaakt, de bakbaarden met het oor gelijk afgeschoren, geen impériale of royale; de das zoo hoog opgehaald als mogelijk is, een paar knopen van den rok los, waaruit een tipje van een bonten zakdoek hangt, een gekleurde horlogie-sleutel op de broek, waaraan al of geen horlogie, met of zonder zilveren ketting, naarmate hij bemiddeld is. De pantalon liefst zonder souspieds, de bajonet op de linker heup; witte handschoenen aan, zoo hij ze heeft; de schoenen blinkend, met slobkousen, waarvan de tongen zijne toonen bedekken. Hij is steeds, wat men noemt *en bonne fortune*, en des avonds in de kazerne komende, heeft hij altijd een glas minder gedronken en eene partij meer *gebiljard* dan een der aanwezigen.

Onder de wapenen staat hij ongaarne stil; het exerceren verveelt hem; hij doet het echter zeer goed, omdat hij het niet slecht durft doen. Hij is evenwel geheel aandacht, wanneer men hem op eene *aangename* wijze iets nuttigs onderrijgt, en wenscht de zes handgrepen der bataillons-school van ganscher harte naar den duivel.

Geen grooter plaag kent hij, dan wanneer hij in het vuur moet exerceren, ten eerste: omdat hij zijn schoon blinkend geweer vuil maakt; ten tweede, omdat het zoodanig ingerigt is dat hij er zelden zonder dikken wang of bloedenden neus afkomt, en ten derde, omdat hij bij het schijfschieten, door de zoeven aangehaalde oorzaak, meest altijd misschiet, er dus

geen eer bij inlegt; derhalve zijn best doet om het bepaalde getal blaauwe boonen zonder kwetsuur kwijt te raken.

Moet hij op de wacht, dan vertoont hij zich innig zindelijk op de parade; zijn chakot echter waggelt wel eens op het hoofd. Wil men naar de oorzaak daarvan onderzoeken, dan vindt men er een geheel huishouden in: Een zakje tabak, een endje pijp, een lepel, een zakdoek, een linnen lap, of wel een handdoek, om zijn geweer af te wrijven, een stukje kaars, om het 's nachts in te smeren, en bij de jonge soldaten soms nog een korst kommiesbrood. In zijn zak heeft hij daarenboven nog een stukje harde was en een kurk, om er bij voorkomende gelegenheid zijne patroontasch, chakot-klep of bajonetscheede mede *op te draaijen*. Op de wacht zijnde, schildert hij in vreedstijd lijdelijk zijne 8 uren, spaart geene moeite, of liever ontzegt zich geene gemakken, om zijne wapens schoon te houden, dikwijls ten koste der waakzaamheid. Eens vond ik een korporaal, die in een regenachtigen nacht de posten opbragt, met den bezemsteel, waarop de bajonet gestoken was, verdekt onder de kapotjas. Des nachts kunt gij hem op post vinden, met een doek of foudraal om zijne patroontasch; de slaapmuts onder zijn chakot over de ooren gehaald, en dikwijls zijn geweer in het schilderhuis. Heeft hij met een korporaal of jong onderofficier de wacht, dan laat hij niets onbeproefd, om zijn kommandant te bewegen een of meer van de posten gedurende den nacht in te trekken. Den tijd, dien hij niet op schildwacht staat, brengt hij gaarne op de brits door, of wel hij plaatst zich des winters bij den kagchel, praat over de dienst, en haalt zijne superieuren over den hekel. Menig officier zou verwonderd staan over de harde juistheid waarmede hij hier beoordeeld wordt, en des nachts, aan de deuren der wachten, evenals aan die der politie-zalen, is veelal de regte plaats om zijne gebreken en fouten, benevens den graad van welwillendheid waarop men rekenen kan, te leeren kennen. Overigens verveelt hij zich schrikkelijk, en dit is het onaangenaamste van zijne dienst gedurende den vrede, te meer daar de meeste wachtlokalen verdrietige, ongezonde hokken zijn, die meer het voorkomen van eenen kerker hebben, dan van een geschikt verblijf voor vrolijke krijgslieden, die hunne rust en hun gemak komen ten offer brengen aan de zorg voor 's Rijks eigendommen of de veiligheid der ingezetenen.

Verbeeld u zulk een wachthuis. Gij zijt in een dompig vertrek, laag van verdieping, zoo weinig vensters als mogelijk is, waarvan de glazen dik bestoven zijn, en dus bijna geen lucht doorlaten; eene brits, een tafel, een paar banken, een vettig, dikwijls zwart gebrand kaarsenblok, een lantaarn met een paar defecte glazen; een bezem waarvan de helft reeds gediend heeft om den kagchel aan te maken; want het is winter; een mand met één oor, om de steenkolen te halen, maken het

ameublement uit. In het midden staat een lompe kagchel. Is het wachthuis nu slechts een houten loods, reken er dan op, om 24 uren lang koude te lijden, en dank God als het niet regent en gij u buiten warm kunt loopen. Is het van steen, stel u dan voor een atmosfeer, waar de schaal van *Fahrenheit* bestendig 80° à 90° warmte wijst; de deur wordt zoo veel mogelijk dicht gehouden, anders was het niet uit te staan van den togt, daar gewoonlijk de weinige vensters nog zeer slecht sluiten.

Het is nacht. Op de tafel brandt eene kaars van de slechtste kwaliteit; de lucht die gij inademt, veroorzaakt u een pijnlijk en drukkend gevoel op de borst, want de vereenigde pogingen der wachtdoende manschap, van den kagchel en der kaars, hebben het oxygenium merkkelijk verteerd en de bestanddeelen van den dampkring in de wacht, zouden op dit oogenblik moeilijk te bepalen zijn. Geheel oppervlakkig zou men die kunnen terugbrengen tot: 15 deelen tabaksrook, 10 deelen uitdamping van geroosterd kommiesbrood, 20 deelen allerdiërlijkste uitwasemingen, 53 deelen steenkolendamp en zwavellucht uit den kagchel, 5 deelen geur van niet ontbrand buskruid, 10 deelen kaarsenwalm en vetreuk, het overige een soort van levenslucht. Dit een en ander geeft eene geheel eigenaardige wachtreuk, die in alle vertrekken, tot dit einde gebezigd, dezelfde is.

Aan de tafel zitten er een paar te smousjassen, met een spel kaarten dat gelukkig niet bij het gewigt verkocht zal worden, anders had het gedurende zijnen diensttijd 200 pCt. in waarde gewonnen. Een derde kaaft vreedzaam op zijn pruimpje, als of het *Pâte de Regnault* was. Een paar liggen er te ronken op de brits; een ander zit te knikkebollen bij den kagchel; een ander wilde wel wat heen en weër loopen, maar het hok is te klein en de banken staan hem in den weg, allen geeuwen van tijd tot tijd en belooven zich, vooral als het noodlottig *afgelost!* weërgalmt, morgen nacht hunne schade in te halen.

Wanneer men nu uit deze stinkende benaauwdheid in het geweer komt, of op schildwacht moet, geraakt de helft verkouden. Nu vraag ik, of het mogelijk is, dat de soldaat anders dan met onverschilligheid en tegenzin zijne wacht doet, en of hij niet verstandig handelt, zich zooveel mogelijk, door een' weldadigen slaap, van zooveel onaangenaamheden te ontslaan. Ik vraag u, of de onooglijke smerigheid van dit gebouw, hem bij de aangeborene zindelijkheid zijner natie, niet moet hinderen; want, behalve dat het alle 24 uren eens uitgeveegd wordt door den soldaat die het minst geschilderd heeft, wordt dit verblijf slechts eens 's jaars, na het wegbreken der kagchels, van rijkswegen gereinigd en schoongemaakt.

Op marsch is de Nederlandsche soldaat vrolijk en opgeruimd. Vooral bij een wezenlijken of vermoedelijken oorlog, wanneer

hij naar de grenzen trekt. Hij zingt alsdan gaarne en veel; de liederen die men echter van hem hoort, hebben dit met alle Nederlandsche straatliedjes gemeen, dat zij vrij zouteloos, vuil zijn, en niet dan zeer onstichtelijk in de kuische ooren der Nederlandsche ingezetenen kunnen klinken. — Het was wel te wenschen, dat de maatschappij: *Tot Nut van 't Algemeen*, die reeds zooveel goeds bewerkt heeft, hare pogingen ook tot dit onderwerp uitstrekke, of wel dat de bevorderaars der toonkunst ons met eenige gepaste soldaten-liederen vereerden, en het beste van alle ware misschien, dat een militaire raad, die den echten, ongekunstelden soldatentoon wist te vatten, deze taak op zich nam. De Nederlandsche soldaat leert spoedig en met gemak zijne vrij zware uitrusting dragen, en doet, zonder veel inspanning, de grootste marschen, wanneer die door de chefs slechts doelmatig geleid en niet geduld wordt, dat, gedurende dezelve, de minste inbreuk op de goede orde of op de krijgstucht geschiedt. Bij deze gelegenheid wordt hij vooral beschuldigd, wat al te ligtzinnig te zijn in de overtreding van het 5^e gebod, en ik moet bekennen dat deze ondeugd hem over het algemeen wel eenigzins aankleeft. Doch zou het in ons vaderland bij uitzondering den soldaat zijn, die daarmede behebt is? Ik durf hier niet alleen veilig *neen* op antwoorden, maar er zelfs nog bijvoegen, dat zijne burgerlijke landgenooten, die met hem, wat geboorte en opvoeding betreffen, op eene lijn moeten geplaatst worden, hem daarin niets toegeven en soms wel overtreffen, vooral wanneer men hen beiden uit de groote Hollandsche steden neemt. Ten platten lande, indien men ten minste naar de stalen over het stuk mag oordeelen, schijnt men met de beschaving nog zóóver niet gevorderd te zijn, dat het vloeken en jeneverdrinken er als gewoonte is aangenomen. Men zou hier nog bij kunnen voegen, dat men nergens zooveel mannen bij elkander vindt dan bij de meeste troepen-vereeningen; ware het mogelijk, een even groot aantal burgers, zonder die nog eens uit de heffe des volks te nemen, bij elkander te brengen, tot geen godsdienstig of plegtig doeleinde, dan zou de waarheid van het hierboven opgezegde, spoedig blijken; getuigen onze schutterijen, die voor eenige jaren onder de wapenen waren. Het vloeken is daarenboven in het leger verboden, en mogt er dan ook op de naleving van dit art. uit het reglement van krijgstucht, al niet bijzonder gelet worden, zoo bewijst dit dan toch, dat het vloeken en godslasteren er niet aangemoedigd en geenszins beschermd wordt.

In het kantonnement is het niet ongepast dat de Nederlandsche soldaat een weinig gesurveilleerd wordt; hij laat zich gaarne goed opdisschen, en maakt er geene gewetenszaak van, zelfs meer te vorderen dan hem toekomt, hoewel de ingezetenen door eene norsche, onheusche behandeling, daartoe dik-

wijls aanleiding geven, en diegenen immer het minste over den onwil der soldaten klagen, die hem het voorkomende en vriendelijkste behandelen.

In den oorlog is hij echter een geheel ander mensch; de vervelende onverschilligheid, waarmede hij de centoonige garnizoensdienst verrigt, maakt plaats voor opgewondenheid en naauwgezetheid. Hij komt zijne pligten met naauwgezetheid na, hij gevoelt daarvan de noodzakelijkheid, en doet zijn best om in het belang der algemeene veiligheid niets te verzuimen. Zijne weinige ervaring heeft echter vooral noodig, om door de theoretische en praktische kennis en de activiteit zijner meerderen, met alle kracht ondersteund te worden. Hij lacht met vermoeijenissen, en is er trotsch op, die met zijne kameraden gedeeld te hebben. Het vooruitzicht op bevordering en belooning, de overtuiging, waarin hij verkeert, dat hij met meer achting en vertrouwen door zijne landgenooten behandeld zal worden, de zekerheid dat men in hem den beschermer van 's lands regten en vrijheid, thans den eersten stand der maatschappij, ziet, brengen het hare daaraan toe.

Wanneer onze krijgsman uit het leger met verlof komt, zal hij niet verzuimen, aan zijne ouders, vrienden en betrekkingen een schrikkelijk tafereel op te hangen over het harde van zijne dienst, over zijne vermoeijenissen, gevaren en ontberingen. Zoo gij daarvan de helft gelooft, Nederlandsche lezer, dan zult gij ten naastenbij weten, waaraan gij u te houden hebt.

Hij zal niet verzuimen gedurende de 8 of 14 dagen dat hij vrij is, zich in burgerkleeding te steken, zoo hij die bezit. Hij beschouwt zijn uniform als een uitwendig teeken van slavernij, en zoo hij het zelf niet is, die deze gedachte koestert, dan zijn het zijne betrekkingen. Zijne zusters, zijn meisje zouden immers niet met hem in het openbaar durven verschijnen, wanneer hij zich als soldaat vertoonde! Jammerlijk vooroordeel, dat niet alleen door de geringere klasse, maar zelfs door de meer beschaafden, vooral in onze koopsteden, gevoeld wordt. Jammerlijk vooroordeel, waardig gesproken te zijn uit den jammerlijken toestand van ons leger in vroegere dagen, waardig om te dagteekenen van eenen tijd, toen hetzelfde grootelijks uit huurtroepen bestond, en, op weinige uitzonderingen na, slechts die Nederlanders in deszelfs gelederen plaats namen, voor wie in het civiele niets meer te hopen, niets meer te zoeken was; toen de jongeling, aan wie alle vermaningen, alle raadgevingen vruchteloos verspild waren, eindelijk nog waardig gekeurd werd, *het kalfsvet te volgen* of *het zeegat uitgezonden te worden*. Maar thans, nu wij op eene nationale armée bogen, nu de bloem des volks zich om het zeerst beijvert om eene plaats in deszelfs rijen waardig geacht te worden, thans, in de verlichte negentiende eeuw, moesten dergelijke vooroordeelen bij de verlichte Nederlandsche natie niet meer gevonden worden.

Heeft de met verlof zijnde soldaat echter geene burgerkleeding, of wel bezit hij genoeg gevoel van eigenwaarde om die niet aan te trekken, dan permitteert hij zich allerlei kaassnijderijen, die met het model strijdig zijn. Van het model heeft hij, vooral zoolang hij jong is, een bepaalden afkeer, en dit is misschien daaraan toe te schrijven, dat een groot gedeelte van zijne uitrusting zeer ondoelmatig is, en een ander gedeelte gansch niet geschikt om hem te versieren; een doel hetwelk met minder moeite en dezelfde kosten, veel geschikter dan thans, bereikt kon worden. Zoo zijn de witte kragen onzer infanteristen in zonderlingen strijd met hunne meestal blonde haren, en des winters op de langdurige inspectiën, met hunne kouwelijke gezigten; de leelijke, ouderwetsche slobkousen doen hem niet kwalijk gelijken naar een beer op sokken; dit laatste is dan ook het eerste gedeelte van zijn uniform dat hij verloochent.

Wordt de Nederlandsche soldaat uit de dienst ontslagen, dan heeft hij niet zoodra het kwartier verlaten, of hij voorziet zich ten minste van een burgerlijk hoofddeksel, ten teeken zijner vrijheid. Het is een vereischte, om na zijn ontslag, de meeste zijner vorige superieuren zonder groeten voorbij te gaan. Trouwens, dit beschouwt hij ook reeds vroeger, slechts als eene verdrietige noodzakelijkheid, geenszins als een verschuldigd blijk van achting en eerbied; en, geloof mij, jonge Nederlandsche officier, ga zoo dikwijls niet voorbij dien schildwacht, zoo gij later eenige aanspraak op zijne toegenegenheid denkt te maken; hij vergeeft het u nooit, dat gij hem in één half uur driemaal het geweer hebt doen schouderen.

Geheel en al in den burgerstand teruggekeerd zijnde, verzekert hij aan alle zijne vrienden, dat men hem een tweede maal niet meer krijgen zal. Hij heeft bij zich-zelfen de midlen reeds beraamd om aan de schutterij te ontkomen, welke evenwel, dank zij de wet en zijne erkende vaderlandsliefde, die in het oogenblik van gevaar nooit achterblijft, gewoonlijk nutteloos zijn.

Zoo heb ik dan mijn best gedaan om den eenvoudigen geringen Nederlandschen soldaat (*alias gemeen soldaat*) af te schilderen. Geenszins was het mijn plan, om hem in al de omstandigheden, waarin de oorlog of de velddienst hem brengen kan, te volgen. Slechts in zijn daaglijksch leven wilde ik hem doen kennen. Van zijnen moed, zijne dapperheid, onverschrokkenheid en standvastigheid, heb ik ook hier niet gesproken. De Nederlandsche geschiedschrijvers en dichters (1) hebben zich te zeer beijverd, die met de schoonste kleuren af te malen, dan dat ik het zou durven wagen er nog iets

(1) Ten minste in 1830, 31 en 32, werden de Zanggodinnen nog al eens ten onzen behoeve aangeroepen; die goede zielen hadden het toen druk en zullen wel verheugd zijn geweest toen de storm voorbij was.

bij te voegen, te meer daar ik niet mag vergeten, zelf tot het Nederlandsche leger te behooren. Het zijn ook geenszins deze eigenschappen, waaraan in het minst slechts getwijfeld wordt. Neen, Nederlandsche soldaten! in het oogenblik van gevaar zijt gij de kern, waarom zich onze vaderlandsche jongelingschap met vertrouwen schaart; laat dan ook van uwe zijde niets onbeproofd, om gedurende den vrede als zoodanig beschouwd te worden.

En gij, mijne medeburgers, moge deze schets strekken, om u beter met het grootste gedeelte der leden van eenen stand bekend te maken, waartegen gij maar al te zeer vooringenomen zijt. Geloof mij, het Nederlandsche leger is een schoon leger. Het is een krachtvolle stam, een fiere eik, die echter wat te lang vergeten was. — Thans evenwel is hij onder het opzigt van een jeugdigen hovenier gekomen, die hem toegeneegen is. Hij belooft nu veel goeds, veel schoons. Hij zal gesnoeid worden. Het talrijke dorre hout, dat de reeds veerkrachtige twijgen en de jeugdige loten in hunnen groei belemmerd, ja verstikt hebben, moet er uit. Menige jonge krachtvolle tak zal gebogen en aan zijnen groei eene rigting gegeven worden, die hem tot het sieraad van den stam kan verheffen, en deze stam, schoon dan zoo hoog en breedgetakt niet als velen zijner naamgenoten, kan echter de pronk derzelve worden, zoo de grond waarop hij groeit, hem slechts geen voedsel weigert.

A. W. P. W.....L.

EENE WANDELING

OVER

DE GRENZEN BIJ VENLO.

De oorlog moet eene studie, en de vrede deszelfs beoefening zijn.

VEGETIUS.

Reeds lang hadden wij vernomen, dat eenige Pruisische troepen aan het manoeuvreren zijnde, vrij waarschijnlijk in de nabijheid onzer grenzen zouden komen; dit deed ons, namelijk eenige officieren van het garnizoen van Venlo, het plan maken, om onze Pruisische kameraden, te midden hunner krijgsbedrijvigheid een bezoek te geven. — Aan dezen wensch konden wij den 25sten en 24sten September ten volle voldoen.

Den 25sten stapten wij, onder begunstiging van zeer schoon weder, des morgens om zes uren, Venlo uit, en namen onzen weg terstond daarheen, waar wij wisten dat de troepen dien nacht verbleven waren, en wel naar het dorp Hinsbeck. Te acht uren kwamen wij aldaar aan, en ontwaarden dadelijk de eerste Pruisische wachten. Hier vernamen wij, dat de

troepen reeds voorwaarts naar Louizenburg getrokken waren om den vijand te ontmoeten te gaan.

Om zich nu een denkbeeld dezer oefening te kunnen maken, zal ik vooraf eenige bijzonderheden der zamenstelling moeten mededeelen. Er waren namelijk twee partijen die vijandelijk tegen elkander over stonden; de eene partij bestond uit één bataillon infanterie, sterk 600 man, en getrokken uit de onderscheidene bataillons van het 17de regiment; de indeeling was als volgt: twee kompagnien fuseliers (flankeurs) en twee kompagnien muskettiers (fuseliers); verder een eskadron uhlanen en twee stukken rijdende artillerie. De tegenpartij bestond uit een bataillon van gelijke sterkte, op gelijke wijze zamengesteld, behoorende tot het 16de regiment, alsmede een eskadron huzaren en eene sectie rijdende artillerie.

De infanterie der eene partij was met politiemuts en grijzen pantalon, die der andere partij met chakot en linnen pantalon gekleed, ten einde hierdoor den vijand te kunnen onderscheiden; de uhlanen en huzaren waren op zich-zelf kenbaar genoeg.

Elke partij had zijnen aanvoerder, die alleen met de hoofdtrekken van de manoeuvre voor iederen dag bekend is. Deze aanvoerder moest nu alle details op het terrein zelf uiteenhouden, en, even als in den werkelijken oorlog, van het terrein het best mogelijk gebruik maken, terwijl hij van de misslagen der tegenpartij terstond voordeel moest trekken. Dat hierdoor het oog van den bevelhebber zeer moet geoefend worden, vereischt geen betoog.

In de streken waar deze manoeuvres zullen plaats hebben, zijn de gemeenten vooraf gewaarschuwd van hun te veld staand gewas, zooveel mogelijk, op te ruimen, en door een teeken, (een stok met een bos stroo er aan, of iets dergelijks) die plaatsen aan te toonen, waar de troepen schade zouden veroorzaken. Hierdoor krijgen de bewegingen eenen aan den waren krijg grootere gelijkheid, door de hindernissen welke hier gewrocht worden, hindernissen, welke in den krijg zelven, door onbegaanbaar terrein worden gevormd.

Een generaal was bij de manoeuvres tegenwoordig, als onzijdig beoordeelaar van de beide partijen. Deze merkte de misslagen, even als de gelukkig aangevoerde aanvallen, overrompelingen of verdedigingen op; het was ook hij, die dagelijks het doel der manoeuvre opgaf.

Ieder hoofd-officier, alle adjudanten, de kapiteins, en de oudste luitenant van elke kompagnie, hadden van het gouvernement eene speciale kaart van het terrein, waarop zij manoeuvreerden, bekomen, waardoor ieder in de gelegenheid was, het ware nut daarvan te trekken, en telkens na kon gaan, wat er gedaan werd, als ook waar de veldwachten moesten geplaatst worden, *waarom* de eene of andere beweging geschiedde, waar

en hoe het doelmatigst de posten werden uitgezet, om zich voor eenen vijandelijken overval te waarborgen.

Wij zetteden onze wandeling door Hinsbeck voort, hetwelk aan den voet eener hoogte gelegen is. Aan de andere zijde buiten het dorp komende, hoorden wij van verre reeds klein geweervuur, dat ons den weg dien wij nemen moesten aanwees.

Na nog een half uur in een doorsneden terrein gegaan te zijn, stonden wij, eenen kleinen zijweg inslaande, op eens te midden der retirerende partij, die door den vijand uit hare positie aan een beekje, de Nette genaamd, gedreven was, als hebbende deze den overtocht langs eene brug, na eene hardnekkige verdediging, geforceerd.

Een oogenblik later zagen wij den generaal, wien wij onze pligtplegingen maakten. Z. E. ontving ons op de minzaamste wijze; verhaalde ons wat er tot dien tijd des morgens voorgevallen was, en wees ons de plaatsen aan, waar wij den verderen loop der manoeuvre het best zouden kunnen volgen. Aangezien het zeer moeilijk is, om den gang van dit spiegelgevecht, zonder kaart, duidelijk voor te dragen, zoo zal ik mij vergenoegen, dien slechts in algemeene trekken op te teekenen. Wij retireerden met de troepen mede, tot dat wij in eene vlakte kwamen, alwaar de wijkende partij, na dezelve te zijn doorgetrokken, op nieuw positie nam; de infanterie ageerde aan beide zijde en tirailleur, en wel met kompagnies-kolonnen, waardoor er eene uitgestrekte tirailleur-linie ontstond, door vier reserven ondersteund wordende. De tirailleurs trokken regelmatig voorwaarts en terug, en maakten een zeer goed gebruik van de natuurlijke dekkingsmiddelen die het terrein hun opleverde; ook de reserven stonden meesttijds goed gedekt. De aanvallende artillerie had intusschen met hare bedekking, die uit uhlanen bestond, eene positie aan den linker vleugel genomen, en opende haar vuur op de retirerende troepen; nu gingen ook de tirailleurs des aanvallers weder voorwaarts en drongen den terugtrekkenden vijand tot aan het dorp Hinsbeck, waar alles door een zeer enge holle weg moest. Rechts van denzelfden stelden zich de twee stukken der laatstgemelde partij, en links stond hare bedekking, de huzaren, om den terugtocht te dekken. De aanvallende uhlanen markeerden daarop eene charge, die door het geschutvuur der verdedigers ontvangen werd en waarna de stukken snel door het defilé terugtrokken, 't welk door de huzaren in tirailleur verspreid, tegen de zich verspreid hebbende uhlanen, verdedigd werd.

Hier bepaalde zich hetgeen wij, als voetgangers, van de manoeuvre konden gewaar worden. In het dorp Hinsbeck komende, joegen de vervolgende uhlanen door de straten, en niet, voor dat wij aan de andere zijde, in de vlakte, op den

weg naar Leuth kwamen, konden wij alles weder overzien. De aanvallende infanterie was om en door het dorp al tirailleurde voortgetrokken, steeds de anderen teruggedrijvende, die echter aan een nieuw doorsneden terrein komende, nogmaals eene offensive houding aannamen. Toen echter werd het signaal tot het eindigen der manoeuvre gegeven, waarna ieder in zijne kantonnementen, hem voor dien dag aangewezen, terugtrok.

Het signaal, tot het staken der manoeuvre gegeven, was het eerste dat ik den ganschen morgen hoorde. De reden waarom gedurende het tirailleur-gevecht geen enkel signaal gegeven was, bestond hierin, dat, aangezien de beide partijen dezelve verstonden, zulks ligt verwarring zou hebben kunnen veroorzaken.

Het was toen half twaalf ure, en doordien steller dezès met eenige officieren van het 17de regiment, die op onzen weg met hun bataillon rustten, waren blijven staan praten, werd hij door de voorkomende beleefdheid van die heeren, in staat gesteld, ten aanzien van sommige door mij gedane opmerkingen, ingelicht te worden.

De bataillons bestonden, zooals ik hierboven zeide, uit twee fuselier- en twee muskettier-kompagnien, hetwelk echter alleen voor deze manoeuvre aldus was, als zijnde bij de gewone formatie de fuseliers en muskettiers per bataillon geformeerd. De fuseliers dragen zeer breed zwart ledergoed, en zijn met percussie-geweren gewapend. Deze geweren zijn veranderde steenslot-geweren, die zeer zwaar zijn, en den man, zooals ik had opgemerkt, bij het losbranden een' vrij ruwen stoot toebrengen. Het laden gaat bij hen echter zeer snel, daar het opzetten van het dopje weinig tijds vereischte. Ieder man had voor behulp — zoo men ons zeide — een klein zakje aan den onderste knoop van zijn vest bevestigd, waarin zich de dopjes bevonden. Anderen hadden dezelve in een lederen zakje, dat op zij van de patroentasch was aangebragt. Hunne ransels waren van gelijk model als die bij ons in gebruik, doch de draagriemen zeer breed en van nog een derde riem voorzien, die over de borst vastgegespt wordt. De muskettiers waren met steenslot-geweren gewapend en hadden wit, in stede van zwart ledergoed. Allen droegen sabels, doch geene bajonetscheeden, blijvende de bajonet (die niet met een stormring doch met een aangebragte veer bevestigd is, en met een ruk moet afgenomen worden) altoos op het geweer. Zij droegen hunne kapotjassen in de lengte opgerold over den linker schouder, waarover tevens een leder met riempjes was vastgebonden, dat des nachts om de sloten van de geweren werd gedaan. De officieren dragen allen een kleine ransel ter berging van het hoogstnoodige. Zij, die tot de fuseliers behooren dragen eene sabel; de anderen een' gewonen degen; overigens

is hunne kleeding zeer eenvoudig en weinig kostbaar. Wij zagen verscheiden kapiteins te paard, die, zoo als men ons verhaalde, de eerste kapiteins waren, die allen fourage voor een paard ontvangen.

De kavalleristen waren snel te paard en schenen ons toe goede ruiters te zijn. De paarden, ofschoon van een goed stel zijnde, zagen er niet gunstig uit; de oorzaak hiervan was, dat voor deze manoeuvre die paarden uitgezocht waren, die na afloop van dezelve, als verder onbruikbaar voor de dienst, zouden verkocht worden. Het weinige dat ik van de artillerie zag, deed mij, hoezeer zij-zelve zeer daarmede ingenomen zij, zien, dat onze rijdende artillerie verreweg de kroon spant, zoowel in materieel, als bespanning, harnachement, enz. De bediening van het stuk ging echter vrij vaardig en geregeld; de manschap was vlug van en op het paard; doch dat zij met de brandende lont te paard zaten, scheen mij vreemd toe.

Mijne wandeling nu voortzettende op het dorp Leuth, werwaarts de troepen van het 16de regiment teruggetrokken waren, vond ik aldaar de voorposten reeds gedeeltelijk uitgezet, en ging verder naar de Leuterheide, een gehucht een half uur verder, alwaar wij bij ons vertrek afgesproken hadden het middagmaal te nemen. Toevallig marcheerde ik nu met eene halve kompagnie, die ook derwaarts moest, om gekantonneerd te worden; de manschappen gingen lustig en snel voorwaarts en gaven geen blijken van vermoeidheid; zij marcheerden uit de flank, op twee gelederen, hetwelk nu echter plaats had, omdat zij met kompagnies-kolonnen en tirailleur geageerd hadden; zijnde anders de gewone formatie op drie gelederen. Het uit de flank marcheren met verdubbelde rotten is bij hen onbekend. Allen droegen halve laarzen, zonder slobkousen, die echter ook tot hunne uitrusting behooren. Eenige onder hen waren van pionniers-gereedschappen voorzien, als: schop, bijl, pikhouweel, enz., welke door de manschappen dagelijks, om beurten, volgens eene door den korporaal aangehouden lijst, gedragen worden.

De kapitein en de luitenant tot deze kompagnie behoorende, hadden juist hun kwartier daar, waar ik mijn gezelschap terugvond, waardoor wij in de gelegenheid waren met deze heeren eene nadere kennis aan te knooien. Beiden deden zien dat zij de manoeuvre grondig begrepen, en de duidelijke en korte verklaring, met eene juiste aanwijzing op de kaart van al het gebeurde, overtuigden ons, dat dergelijke oefeningen niet nalaten, veel nut op te leveren.

De beschrijving der aangename oogenblikken overslaande, die wij, na een geheel morgen op de been geweest te zijn, aan tafel sieten, zoo kan ik toch niet nalaten het bewijs van beleefdheid te melden, ons door die beide heeren gegeven, daar zij ons tot Venlo (anderhalf uur van daar en dus drie

uren heen en terug) begeleidden, en aldaar, na een oogenblik met ons in de societeit vertoefd te hebben, tot den anderen dag van ons afscheid namen. Op het punt waar de manoeuvre geëindigd was, zou dezelve dien dag weder een aanvang nemen, waarna de troepen, na afloop van dezelve, zouden bivouacqueren.

's Anderendaags ging ik dan met nog een mijner kameraden, tegen half twaalf uit Venlo, met oogmerk het bivouac op te nemen, hetwelk — zooals wij den vorigen dag vernomen hadden — door een der partijen *am Baumchen*, links van den grooten weg, tusschen Kaldenkirchen en Breyl zou betrokken worden. Tegen één uur waren wij door Kaldenkirchen op den straatweg, en ontmoetten reeds de op corvée zijnde manschappen, waardoor wij ontwaarden, dat de troepen reeds gearriveerd waren. Deze wezen ons den weg naar het bivouac, dat hoewel vlak aan den grooten weg zijnde, zoodanig in een met opene ruimten en wegen doorsneden kreupel- of hakhout gelegen was, dat wij het, zonder de aanduiding, onbemerkt zouden zijn voorbijgegaan. Wij kwamen nu echter te laat om de troepen bij hunne aankomst te zien, en te vroeg om iets te kunnen opmerken. De officieren hadden het nog te druk met voor hunne lieden te zorgen, en niets was nog op orde gesteld. Hier vernamen wij echter, dat onze kennis van den vorigen dag, in het dorp Breyl, op de voorposten was, die dus ruim een half uur op den weg naar den vijand vooruitgebracht waren. Wij besloten hem eerst aldaar te gaan bezoeken. Ten twee ure troffen wij onzen nieuwen kennis bij een der hoofd-uitgangen van het dorp aan, alwaar hij met 50 man infanterie en 6 huzaren de wacht had. De posten waren zoodanig uitgezet, als in den waren oorlog zou moeten gedaan worden; allen stonden in verband met elkander, en de patrouilles werden ijverig gedaan. De geweren der wacht waren aan rotten gesteld; de ransels en kapotjassen op een pas of tien er achter, terwijl de soldaten reeds bezig waren met hunne vuren aan te maken, ten einde hun eten te bereiden. Gedurende ons verblijf aldaar, verhaalde ons die officier, dat de manoeuvre van dien morgen voor zijne partij zeer gelukkig was uitgevallen, doordien zij den vijand in eene hinderlaag gelokt hebende, hem zoodanig, door hare stelling, hadden omsingeld, dat, ware het ernst geweest — zulks den onvermijdelijken ondergang der tegenpartij zou ten gevolge gehad hebben. Hiermede was de manoeuvre gestaakt en van daar door eene nieuwe stelling wederom aangevangen en verder voortgezet. Het bedoelde voorval leverde een nieuw bewijs van de nuttigheid dezer oefeningen, aangezien de in den strik gevallen partij zulks aan eenen misslag te wijten had, die hierdoor blijkbaar uitkwam, en dus stof tot vergelijkingen gaf, om later niet weder zulk eenen misslag te begaan

Na nog eenigen tijd vertoefd te hebben, keerden wij naar het bivouac terug, alwaar nu alles reeds in orde was. Wij vonden de geweren der infanterie, in gesloten kolonne, met divisien, aan rotten gesteld, het ledergoed daaraan opgehangen; achter de geweren, op halve distantie, op dezelfde wijze in kolonne, de ransels, kapotjassen en chakots geplaatst; en nog meer achterwaarts de kookgaten, die ten naastenbij vijftien-twintig passen van de ransels verwijderd waren. De kookgaten waren zeer eenvoudig vervaardigd en bestonden slechts uit een ingegraven geul, waarover de dwarshouten lagen. De manschappen kookten in blikken keteltjes, twee aan twee, hunne soep; ook de officieren bereidden hun middagmaal onder zich op het terrein. Een haas, die aan een degen gebraden werd, gaf ons een denkbeeld, dat die heeren zich zeer goed behielpen. De soldaten ontvingen voor den nacht ieder 10 pond stroo, de luitenants 20, en de kapiteins 80 pond. De officieren hadden reeds kleine hutten voor den nacht opgeslagen, die op de gebruikelijke wijze eenvoudig waren zamengesteld. De kavallerie stond voor de infanterie; de paarden in vier rijen achtereen, ieder op twintig pas van elkander; van afstand tot afstand waren palen in den grond geslagen, en daar langs touwen gespannen, waaraan zij waren vastgebonden. Op eenigen afstand voor ieder paard, was de sabel van den kavallerist in den grond gezet; daaraan hing zijn giberne en chakot, terwijl het harnachement er voor lag.

De sectie artillerie bivouacqueerde links van de infanterie; de stukken stonden ieder met hun' voorwagen op eenen vleugel; terwijl de paarden, tot ieder stuk behoorende, op dezelfde wijze als die der kavallerie, ieder aan eenen kant van het eene stuk tot het andere geplaatst waren, waardoor eene groote ruimte tusschen de beide rijen opgehouden werd.

Zie hier nu in het kort hetgeen ik als eene herinnering aan mijne gedane wandeling aanteekende. — Beoordeelingen en vergelijkingen heb ik achterwege gelaten, aangezien mijne geringe ondervinding mij hiertoe de bevoegdheid ontzegt. Het eenige wat mij welligt veroorloofd zal worden te doen opmerken, is, dat mij deze soort van oefeningen zeer leerzaam, en voor hem, die om der dienstwille dient, zeer aangenaam voorkwam.

Z. EEKHOUT.

DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL, DE
DAGBLADEN, EN HET BUDGET VAN OORLOG
VOOR DE JAREN 1842—1843.

In de laatstverloopen twee maanden werden mij meermaalen, door eenige onzer geabonneerden, dringend aangezocht, in het strijdperk te treden met eenige onzer dagbladen, en

den handschoen op te vatten tegen de vermoedelijk vijandelijke opinie van vele leden der Staten-Generaal nopens het defensie-wezen. Het kwam ons voor, alsof men, voor de onderhavige zaak, evenveel op onze redeneerkracht, als op onzen invloed vertrouwde; en hoe streelend nu dit ook voor ons was, be-seften wij echter maar al te wèl, dat de welwillendheid onzer geeerde correspondenten een vergrootglas te baat genomen had. Daarenboven was het voor ons, in vele opzigten, hoogstmoeijelijk om aan die vereerende aanzoeken te voldoen, en, nu de bedoelde zaak haar beslag gekregen heeft, achten wij ons eenigzins verplicht, ons stilzwijgen te regtvaardigen.

Bij eene bedaarde beschouwing der, door de voorgedragene begrooting, uitgelokte polemiek, vermeenen wij reeds allereerst eene te hoogdravende uitspraak op te merken, die — als het ware — elke tegenbedenking keerde. Ten anderen, zagen wij in die redeneringen meer eene vijandelijke beoordeeling van personen, dan wèl eene zaakkundige toelichting van dwalingen. Dit vooral maakte ons huiverig, om eene zwakke lans te breken met de meer invloedrijke dagbladen. Wat nu de opinie der leden onzer Staten-Generaal betreft, deze toch zou zich geenszins door onze vertoogen laten leiden; zoodat ons, ten beste genomen, alleen overbleef, die opinie, na derzelve uitspraak, met bescheidenheid te beoordeelen. Onze krachten moesten wij daarenboven sparen, om bij eene eventuele verwerping van het budget van oorlog, de gevolgen te begrooten, en dan — zelfs met het bewustzijn van onzen zeer beperkten invloed, en het onvermogen der krachten van onzen geest — de stem van het leger te gehoorzamen en voor deszelfs belangen in de bres te springen.

Het vertrouwen op het doorzigt der Staten-Generaal was ons ook niet ontweken. Integendeel, dat vertrouwen was versterkt, bij de herlezing van het verslag der beraadslagingen over de vorige begrooting, waarbij de even begaafde als vrijzinnige *van Dam van Isselt*, met zooveel logische klem, de regten van het leger verdedigd en in het voordeel van deszelfs behoeften gesproken had. De bedoelde redenaar had toen reeds — zoo kwam het ons voor — het ware gezigtspunt aangewezen, waaruit de militaire quaestie moest beschouwd worden, in antwoord op de, in die zitting ontwikkelde, denkbeelden over de uitbreiding der volkswapening, ten koste der staande landmagt. Dat gezigtspunt teekende hij de vergadering (*Zitting van 25 December 1840*) op de volgende wijze voor:

« Wanneer men van de zegepralen spreekt, eenmaal door de Nederlanders op zee behaald, wanneer men de tijden in het geheugen terugroept, toen de Nederlandsche vlag, op alle de zeeën der wereld wapperde en zich gelden deed, kon men zeker zijn van hier te lande verstaan te worden en medegevoel op te wekken. De reden daarvan is duidelijk. Onze zeemagt

was van de eerste tijden af waarlijk nationaal. Onze schepen waren door burgers van den Staat bemand, onze meest be-roemde vlootvoogden uit het midden des volks voortgesproten. Maar geheel anders is het, wanneer men van den roem der Nederlandsche wapenen te lande gewaagt. De meesten blijven daarbij koel en onverschillig.» Daarop vroeg de spreker, wat wel de oorzaak van dit verschijnsel mogt zijn. Hij vond die voornamelijk daarin: «dat, als in vroegere jaren ons vaderland in oorlogen te lande werd gewikkeld, de eigen landskin-deren weinig of geen deel aan dien strijd namen. Zelfs de veldoversten waren, op weinige uitzonderingen na, die vooral ook de vroegere leden van het geslacht van Oranje-Nassau be-treft, vreemdelingen. Daardoor leerde men de krijgslieden als huurlingen beschouwen en bleven zij verstoken van de achting die den krijgsmansstand toekomt. De geld-aristocratie zag met minachting op hen neer. Het is een vergulde bedelaar, plagt men in het magtige Amsterdam, bij het zien van een officier, te zeggen. In latere tijden, en vooral na den Belgischen op-stand, is die minachting wel grootendeels verdwenen, en heeft men met eerbied en innige belangstelling een leger aanschouwd, hetwelk uit de bloem der natie was zamengesteld. Maar al-lengs zijn de oude vooroordeelen teruggekeerd, en is het aan-zien van den krijgsmansstand, weder in de algemeene schat-ting zeer verminderd. Daaraan schreef de spreker het dan ook toe, dat de begrooting van het departement van oorlog (on-geveer 12 millioenen) door velen werd afgekeurd; het was eene erfenis uit vroegere tijden. Zelfs de geachte spreker uit Gel-derland (*Schimmelpenninck*) verkeert in dit opzigt in eene dwaling. Hij heeft onder de middelen tot verdediging des lands, vooral ook de medewerking van den nationalen geest opgeteld. Maar wat is de hoogste nationale geestdrift, indien zij niet be-hoorlijk geregeld is en in eene geoeffende krijgsmagt haren steun vindt? De redenaar uit Gelderland, heeft in 1850 aan het hoofd gestaan van een bataillon landelijke schutterij, het-welk al spoedig een sieraad van het Nederlandsche leger uit-maakte. Maar dat hij-zelf verklare, hoeveel tijd en moeite het hem gekost heeft, om de officieren behoorlijk te onderrigten en de manschappen tot den vereischten graad van oefening te brengen. Indien wij dadelijk, na te velde getrokken te zijn, den aanval van een behoorlijk georganiseerd leger hadden moe-ten afkeeren, wij zouden te kort zijn geschoten, en zelfs het bataillon van den redenaar uit Gelderland, zou verslagen zijn geworden. Hij wilde daarom niet beweren, dat de nationale geest in het vervolg niet een krachtig middel tot verdediging des lands zou kunnen zijn; dat onze topographische ligging die verdediging door schutterij en landstorm, niet gemakkelijk maakt; maar voorbereiding is altijd noodzakelijk, en de ge-wapende burgermagt moet op geoeffende troepen kunnen steu-nen, daaraan hunne aanvoerders kunnen ontleenen, enz.»

Eene dusdanige toelichting en voorspraak, uit den mond van een der zelfstandigste hoofden der oppositie, moest eenen blijvenden indruk verwekken. Zij moesten die afkeurende stem van zijnen vriend, het Edelmogend lid der vergadering, *Schimmelpenninck*, onderdrukken, omdat de theoretische be-spiegeling van dezen, geenszins steek kon houden tegen de praktische redenering van gene.

Op dien blijvenden indruk hadden wij te meer gebouwd, aangezien een zóódanig pleiten in het belang der lands-defen-sie, iets ongewoons was in deze achtbare vergadering. De Edel-mogende heeren *van Hoorn van Burgh*, *de Jonge van Campens-Nieuwland* en *Kniphorst*, hadden eveneens de toenmalige begrooting (van de tegenwoordige niet verschillende, wat het cijfer betreft) zeer welsprekend verdedigd. Laatstgenoemde ver-klaarde zelfs, dat wij een goed georganiseerd leger behoeften, om onze stem bij de beraadslaging der kabinetten te doen hoo-ren, waarom Z. E. M. dan ook met een gerust geweten voor de begrooting zou stemmen.

Vervolgens hadden wij die begrooting zien aannemen door de navolgende leden, te weten: *Luyben*, *van Heeckeren*, *Kniphorst*, *Modderman*, *Junius van Hemert*, *Corneli*, *Romme*, *Gouverneur*, *Corver Hooft*, *van Buma*, *de Jonge van Campens-Nieuwland*, *van Hoorn van Burgh*, *van Tuyll van Heeze*, *Hinlopen*, *Verwey-Mejan*, *van Dam van Is-selt*, *Repelaer*, *van Nes*, *van Panhuys*, *Weynaends*, *de Man*, *de la Court*, *Snouck Hurgronje*, *Dyckmeester*, *van Golstein*, *Tromp*, *Michiels van Verduynen*, *Kerens*, *Gockinga*, *Röel*, *van den Velden*, *van de Mortel*, *van Akerlaken*, *Clifford*, *van Rappard*, *Beelaerts van Blok-land*, *Star Busman*, en de Voorzitter (58 in getal).

Daar tegen over waren slechts de elf afkeurende stemmen van de Edelmogende heeren: *Hooft*, *van Heloma*, *van Wel-deren Rengers*, *Schimmelpenninck van der Oye*, *van der Gronden*, *Binkes*, *Luzac*, *Gevers van Endegeest*, *van Meeuwen*, *de Backer* en *van Nagel*.

Bij de herlezing der gronden, waarop het af- en goedkeu-rend votum gegeven was, bij eene vergelijking van het cijfer der vorige begrooting en dat van dit jaar, vermeenden wij er het besluit uit te mogen opmaken, dat de tegenstand niet zóó groot kon zijn, als men wél voorgaf. Immers, het gold hier geenszins een beleefd geschenk, dat, in het voorleden jaar, door de kamer het gouvernement werd aangeboden, maar wel het toestaan der middelen voor het bestendigen van het defensie-vermogen des rijks. Zou men die bescherming, dien waarborg, dit jaar prijsgeven? Zou men zich in het voorle-den jaar zoo vergist hebben in het aankleven en toejuichen van het staatkundig beginsel der landsverdediging? Zou het geweten van de stemgeevenden, dat negen maanden geleden,

de noodzakelijkheid van een goed georganiseerd leger te bezitten, met de benoodigde (ongeveer) 12 millioenen omvatte, thans tot den omvang van eenige millioenen minder zijn ingekrompen? Dit — wij bekennen het — kon niet zoo gaaf weg bij ons opkomen, tenzij wij wilden aannemen, dat de vertoogen der dagbladen eene *panique* hadden verwekt. De laatste vooronderstelling was te gewaagd en te ongegrond; dewijl geene dier bedoelde opstellen den toets eener zaakkundige beoordeeling konde doorstaan, en te verwonderen zou het zijn, indien het anders daarmede gesteld ware. Immers de beoordeeling van de behoeften voor de defensie van den Staat, zal toch wel nimmer zaakkundig kunnen zijn, als men met de plannen der defensie onbekend is?

Daarbij kwam ons de geschiedenis van de vorige begrooting voor den geest. De behoeften voor het defensie-wezen, zooals die op 1 Januarij 1840, nog in de werkelijkheid bestonden, bedroegen meer dan 14 millioenen. Een afkeurend votum had den vorigen directeur-generaal genoodzaakt om het cijfer der begrooting met ruim twee millioenen te verminderen. Na de inlevering van de nieuwe begrooting, trad de verdienstelijke generaal, welke destijds de zaken van oorlog bestuurde, af; — misschien omdat eene inkrimping onzer weerbaarheid niet strookte met het besef zijner pligten als hoofd van het departement van oorlog. De tegenwoordige directeur-generaal nam derhalve onder zeer bezwarende omstandigheden de leiding der zaken van oorlog op zich. Over het verminderde cijfer werd alstoen gestemd, en nadat Zijne Excellentie de belofte had afgelegd, dat er harmonie zou gebragt worden tusschen de ware behoeften van het defensie-wezen en de sommen welke toegestaan konden worden, werd de begrooting met de ons bekende groote meerderheid, aangenomen. Zoodra nu de tegenwoordige raming der onkosten voor oorlog bekend was geworden, volgden er al zeer spoedig verschillende beoordeelingen, waarbij voornamelijk op den voorgrond gesteld werd, dat er niets bezuinigd was. Vergat men nu niet, dat de opvolger de moeilijke taak was opgedragen, om het, op het papier uitgeschrapte en veranderde cijfer *veertien tot twaalf* millioen, met der daad in overeenstemming te brengen met de landsverdediging, die bij de aanvaarding van zijn bestuur nog ruim veertien millioen guldens vorderde? Er moesten alzoo, reeds bij den aanvang van het jaar 1841, meer dan twee millioenen guldens bezuinigd worden. Met den 1sten April nam die nieuwe orde van zaken een aanvang, waren de behoeften tot de uiterste grenzen der mogelijkheid — dit moesten wij vooronderstellen — ingekrompen, terwijl de schatkist daadwerkelijk twee millioen minder behoefde af te werpen. Wanneer nu een vlug, maar met veel talent geschreven courant-artikel, hier de ware toedragt

der zaak, misschien onwillens, verduisterde en het deed voorkomen, alsof er onder het vorig bestuur van oorlog reeds werkelijk eene bezuiniging van twee millioenen heeft plaats gehad, dan konden de meer bezadigde beschouwers toch wel vooronderstellen, dat de leden der Staten-Generaal de eigenlijke toedragt der handeling van meer nabij kenden.

Bij de beschouwing van het onlangs voorgedragene tweejarige budget, kwam ons derhalve de begrooting van 12 millioenen reeds als een werkelijk bezuinigd cijfer voor, en met het bekende karakter van het tegenwoordige hoofd van het Departement van Oorlog voor den geest, begrepen wij al vrij spoedig, dat, indien Zijne Excellentie het met haren pligt had kunnen overeenbrengen, zij ook nog meer dan ruim 2 millioenen zou hebben bezuinigd.

Intusschen verspreide zich allengskens het gerucht, dat de begrooting voor oorlog een grooten tegenstand vond in de Afdelingen der tweede kamer. De mededeelingen der dagbladen over de beraadslagingen der afdelingen, bevestigden zulks. De antwoorden door de regering daarop gegeven, eveneens door de dagbladen ter algemeener kennis gebragt, deden echter zien, dat zij in geene transactie of concessie op dit hoogstgewichtige onderwerp kon noch zou treden. Daartegen kwamen de dagbladen weder op, en op verschillende wijzen poogden zij invloed uit te oefenen op de gevoelens der leden van de Tweede Kamer, om de regering ook op dat stuk tot concessie te dwingen.

Bij een oplettend gadeslaan van den loop dien het onderhavige onderwerp, en in de dagbladen, en in de Afdelingen der Kamer nam, vermeenden wij, dat er eenige kans bestond voor de aanneming der begrooting, hoe duister zich die ook deed aanzien. Immers, uit de eersten, was het duidelijk op te maken, waar of men eindelijk heen wilde, namelijk: tot eene trapswijze afbreking van de geheele weerbare magt, om de bescherming van den Staat toe te vertrouwen aan eene eventueel op te roepene volkswapening. Het droombeeld der zuiverste democratie, dat sedert 1813 door de radicalen van alle landen van ons werelddeel wordt nagejaagd, vonden wij ook hier — het is waar — in bewimpelde en bezadigde, maar toch in kennelijke trekken weder. Vreemd was het ons niet, want in geen land heeft men meer gedongen naar eene burgerkroon in het strijden tegen de staande landmagt, dan in het onze. De zuurdesem onzer voormalige republiek heeft in dit opzigt nimmer opgehouden te werken.

Zoodra wij nu het geheele bestaan van ons defensie-wezen, als een vraagstuk van personeel, van zeer ondergeschikt en zelfs verwerpelijk belang, door eenige dagbladen zagen voorstellen, ontzoonk ons — wij herhalen het — den lust om daartegen op te komen. De opinie der Tweede Kamer toch, kon daarmede niet instemmen; het streedt zelfs te veel met de grond-

wet; het was te zeer in wederspraak met de hoofdbelangen van het Nederlandsche volk. De noodzakelijkheid van een goed georganiseerd leger te bezitten, was daarenboven nog onlangs te sprekend aangetoond, — niet slechts zooals de heer *Kniphorst* in het voorleden jaar betoogde, — om onze stem bij de beraadslagingen der kabinetten te doen hooren, maar nu vooral om eene rijke veelbelovende kolonie te behouden.

Wij vroegen ons vervolgens af: of de Edelmogende leden onzer Staten-Generaal, die in het afgelopen jaar, met zooveel gevoel van overtuiging, en daardoor met zooveel kracht van overreding, de toenmalige fictive begrooting van ongeveer 12 millioenen hadden verdedigd, thans tegen hetzelfde cijfer zouden opkomen, — nu het vermoedelijk op de wezenlijk bestaande behoeften gegrond zou zijn? Dit wilde maar niet voor onzen geest komen, en vooral niet, nadat het zoo duidelijk gebleken was, dat het bestuur van oorlog aan de wenschen der Tweede Kamer had voldaan: 1°. in het werkelijk bezuinigen van ruim twee millioenen; 2°. in het verminderen en op beteren voet brengen van het personeel des legers; 3°. in het daarstellen van een gewijzigd bevorderings-stelsel, waarop vele leden, en o. a. de Edelmogende heeren *Schimmelpenninck van der Oye* en *van Dam van Isselt*, zoo sterk hadden aangedrongen.

Te vooronderstellen, dat de leden der Staten-Generaal hunne persoonlijke gevoelens zouden toetsen aan de ware uitdrukking der publieke opinie, bij den kring hunner committanten, was geoorloofd. Maar aan te nemen, dat die heeren *blindelings* aan den leiband der dagbladen zouden loopen, ware eene regtstreeksche belediging geweest. Te veel eerbied koesteren wij voor dat achtbare staatsligchaam, dan dat wij ons aan een dergelijk tergend vergrijp zouden schuldig maken, terwijl er toch andere middelen overschieten, om op de overtuiging te werken, zoodra slechts de zaak, die men voorstaat, het daglicht kan doorstaan. Daarenboven konden, noch mogten wij vooronderstellen, dat de Staten-Generaal de hand zouden leenen aan eene taktiek, die onbewimpeld gevolgd wordt, om namelijk de regering tot voortdurende concessien en transactionen te dwingen, waardoor ten slotte de uitvoerende magt, alle achtbaarheid, alle kracht zoude verliezen.

Ziedaar de grandoorzaken van ons vertrouwen op de stemming van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ten opzichte van de militaire quaestien. In dat vertrouwen hebben wij ons niet bedrogen; wij zijn zelfs in het gevoelen versterkt, dat het betoog van den Edelmogenden heer *van Dam van Isselt*, in de Zitting van den 25 December jl. uitgesproken, eenen blijvenden indruk zou hebben te weeg gebragt. Ook dit vereischt eenige toelichting.

Bij eene vergelijking der stem-opname der vorige en tegen-

woordige begrooting, zien wij bij de eerste 49, bij de tweede 31 stemmende leden. Bij de eerste telt men 38 stemmen *voor* en 11 stemmen *tegen*; bij de laatste 29 stemmen *voor* en 22 stemmen *tegen*. Bij eene oppervlakkige beoordeeling en op de cijfers afgaande, zou men al ligtelijk het besluit opmaken, dat een verlies van *negen* stemmen in het *voordeel*, en eene winst van *elf* stemmen in het *nadeel* der begrooting, ons vertrouwen, wel verre van bevestigd te zien, had moeten doen wankelen. Wij redeneren echter geheel anders, en het is niet de *hoeveelheid*, maar wel de *hoedanigheid* der stemming, die ons doet vooronderstellen, dat er in het voordeel van het defensie-wezen eene morele zege is behaald.

Bij de beraadslaging over de vorige begrooting, was de heer *van Dam van Isselt* de eenige der tot de vrijzinnige oppositie behoorende leden, die dezelve verdedigde, tegen zijnen anders met hem zoo eenstemmig denkenden vriend, den Edelmogenden heer *Schimmelpenninck*. De overige leden, die destijds in het voordeel van het budget *gesproken* hebben, behoorden meer regtstreeks tot diegenen, die gewoonlijk hunne stem gaven aan de voorstellen der regering.

Bij de onderhavige beraadslagingen, hoorden wij, met den heer *van Dam van Isselt*, ten voordeele der begrooting een aantal leden spreken, wier vaderlandslievende en vrijzinnige gevoelens evenmin kunnen in twijfel getrokken worden, als hun staatkundig doorzicht proefondervindelijk bewezen en algemeen erkend is. En mag het nu niet eene morele zegepraal genoemd worden, wanneer men aan den kant der regering mannen zich ziet scharen, wier zelfstandigheid nimmer in twijfel getrokken is, zelfs niet door de dagbladen, die het meest vrijgevig zijn in het toedeelen van afkeuring en blaam?

De brave, vrijzinnige *Luzac* heeft de begrooting bestreden. Wij ontkennen het niet, dat het missen van zulk eene stem als een wigtig verlies kan aangemerkt worden. Maar wie is er, die de parlementaire loopbaan van dien begaafden volksvertegenwoordiger met eenige aandacht heeft gadeslagen, en in den laatsten tijd aan de mogelijkheid gedacht heeft, dat dezelve zijne stem aan eene begrooting van oorlog zou geven? Even als alle zijne landgenooten, vereeren wij in hem, een grootsch zelfstandig karakter, een Hollander — in de uitgestrekte beteekenis — van den ouden stempel: een man van brave beginselen, toegerust met het scherpzinnigste doorzicht, in alles wat het inwendige van de huishouding van staat betreft. Maar ook zóó zwaartillend, zóó duister als hij den inwendigen gang van zaken beschouwt en voorstelt, even zoo optimistisch doet de kundige redenaar zich voor, wanneer hij zijne blikken naar buiten werpt. De oorlogsquaestie is te naauw aan de buitenlandsche staatkunde verknocht, en kan derhalve niet grondig beoordeeld worden, wanneer men haar eenig en alleen

toetst aan den binnenlandschen toestand. De heer *Luzac* had wel gezegd, dat hij die zaak uit een politiek gezigtspunt zou beschouwen; maar daarin heeft hij — als wij ons niet bedriegen — zich niet op het eigenlijke standpunt van den waren staatsman gesteld. Met de gevoelens, welke de heer *Luzac* dan ook in de bedoelde zitting ontwikkeld heeft, zal geen minister van oorlog immer op zijne ondersteuning kunnen rekenen, tenzij dat hij mogt kunnen verklaren, dat het duizendjarige rijk van vrede en eensgezindheid een aanvang had genomen, of als hij kwam vragen, om den titel van minister des vredes, zonder budget, te mogen aannemen.

Een ander talent van schitterende waarde, de Edelmoedige van *Nes*, heeft dit jaar zijnen steun aan de begrooting ontzegd, en met hem enkele leden, die zich als zelfstandige volksvertegenwoordigers hebben doen kennen. Wij eerbiedigen de uitdrukking van hunne overtuiging, van hun' twijfel nopens de noodzakelijkheid van het voorgestelde cijfer ter voorziening in de behoeften van het defensie-wezen. Billijk zijnde, moet men ook bekennen, dat het voor velen moeilijk moet wezen, om den regten weg in die militaire huishouding te vinden. Speciale vraagstukken — als wij ze zoo eens noemen mogen — ontbreken in dat opzigt geheel. Alle andere takken van de huishouding van staat zijn in onze vertegenwoordiging vertegenwoordigd; de krijgskunde alleen, is er weduwe, en meer dan ooit hebben vele leden der Tweede Kamer dit kapitale gebrek thans ingezien. De begrooting kan, volgens de meening van hen, die eene afkeurende stem hebben doen hooren, gebreken omvat hebben, welke zij van eene andere, dan van der regeringszijde, zouden hebben willen zien toelichten. Hij nu, die zijne hulde aan een onafhankelijk gevoelen niet wil, niet kan, noch mag ontzeggen, moet dan ook het onafhankelijk regt der tegenpartij niet betwisten.

Werpen wij nu nog ten slotte eenen vlugtigen blik op de redenaars, die in het voordeel der begrooting hebben gesproken. De strekking hunner betoogen toch, zullen voor het leger waarde behouden, omdat zij, naar onze wijze van zien, eenen overgang kenteekenen tot beginselen, die helaas te lang miskend zijn. Die waarde willen wij voor onze lezers meer blijvende maken, door den beknopten inhoud der vertoogen in onze kolommen op te nemen.

« De heer *Luyben* heeft met bedaarden ernst het cijfer voor oorlog overwogen. Hij kan niet ontveinzen dat hem hetzelfde hoog voorkomt. Doch hij moet tevens zijne onkunde in het militaire vak erkennen, zoodat hij niet kan beoordeelen of er werkelijk bezuinigingen mogelijk zijn. Nu moet hij als het ware in het blinde rondtasten. Hij vreest dan ook dat door eene afstemming welligt de verdediging van het vaderland in de waagschaal mogt worden gesteld. De Grondwet draagt het aan den Koning op, om voor eene behoorlijke land- en zeemagt

zorg te dragen. Wil hij daartoe in staat zijn, dan moet men de noodige gelden verleen. De Regering zegt dat geene verdere vermindering mogelijk is. Bij den neutralen staat waartoe wij gebragt zijn, kunnen wij ons in geen geval signaleren. Doch ook om die onzijdigheid staande te houden, worden er manschappen en materieel vereischt, ten einde bij een' aanval aan den eersten schok weêrstand te kunnen bieden. Ook bij een' oorlog tusschen naburige staten, moeten wij de onschendbaarheid van het grondgebied kunnen doen eerbiedigen, tot dat men zich aan eene der partijen zal kunnen sluiten, naarmate het belang zulks vordert. Van deze beschouwing uitgaande, moet hij het cijfer als niet te hoog beschouwen, en zal voor het ontwerp stemmen.»

Den heer *Enschede* is voorgekomen, dat het nemen van maatregelen tot zelfbehoud eene der duurste verplichtingen is, zoodat der bewindslieden, welke dezelve moeten voordragen, als der Staten-Generaal, die daartoe de gevorderde middelen moeten verleen; — dat watersnood, verlies van schepen, zelfs van volkplantingen, hoogst verderfelijke gevolgen kunnen hebben, maar dat, als een vijand gewapenderhand het land overheert, alles verloren is. Hem dacht, dat, om een vijand met zelfvertrouwen te kunnen bestrijden, een goed ingerigte krijgsmagt noodwendig was, welke zich, zoodra de nood het vorderde, op eene doeltreffende wijze konde uitbreiden. Hij hield zich overtuigd van de waarheid van den regel, dat degen, welke den vrede wilde bewaren, steeds gereed moest zijn, om met kracht den oorlog te kunnen voeren, en oordeelde, dat men, om van een leger in tijd van nood goede diensten te kunnen verwachten, hetzelfde in tijd van vrede behoorde te vereeren; dat men de mannen, die bereid moesten zijn, om zich in oorlogstijd voor het vaderland te laten doodschieten, of verminken, in vredetijd niet moest aanmerken als onnutte dienstknechten, welke men ligtelijk konde missen, om hen op te roepen, als het gevaar zich eenmaal mogt opdoen; — dat 's lands geschiedenis heeft geleerd, hoezeer men herhaalde malen deze beginselen heeft miskend, en welke treurige gevolgen dergelijke kleingeestigheid heeft na zich gesleept.

Het is den spreker voorgekomen, dat onze verdedigingsmiddelen betrekkelijk aanzienlijke kosten moeten veroorzaken; — dat het de plaats niet is, te overwegen, of het wenschelijk ware, dat de bezetting van het verwijderd Maastricht niet ten onzen laste ware gekomen, maar dat deze belangrijke vesting een groot deel onzer strijdkrachten vereischt, even als de vier voornamste vestingen, welke dienen moeten, om onze vloed, die steeds als onze beste verdedigingsmiddelen zijn aangemerkt, te beschermen, — en nog een aantal sterkten van minderen omvang. Hij wilde toegeven, dat de toestand van Europa niet bekommerend was, en dat de regeringen het behoud van den

vrede wenschten, maar hij wilde toch niet onopgemerkt laten, dat in een naburig Rijk steeds veel brandstof vereenigd was, — nog altijd het gemis van zoogenaamde natuurlijke grenzen werd betreurd, zoowel als verloren krijgsroom; — dat aldaar veel van het behoud van één menschen-leven konde afhangen, en er weinig behoefde te gebeuren, om een staat van zaken te doen geboren worden, waarbij aan krijgslust zoude moeten worden toegegeven, en dat men alsdan, binnen zeer korten tijd, talrijke krijgsbenden op onze grenzen zoude kunnen zien verschijnen; — dat men, om den eersten schok te wederstaan, slechts 54 veld-bataillons konde aanhouden, die, in den normalen staat, slechts zwak zouden kunnen zijn, en zelfs met dezelve den eersten schok, in afwachting van de opkomst der geoefende miliciens, kwalijk zoude kunnen afweren. Hij meende, dat die krijgsmagt niet vermogt verminderd te worden, omdat zij ook dienen moet, om, bij den eersten aanval, de schutterijen tijd te geven, om ter hulp te snellen; dat die schutterijen, die in 1850 zich een onvergetelijk regt hebben verworven op de dankbaarheid der natie, geregelde troepen behooren te vinden, aan welke en onder welke zij zich kunnen aansluiten, om zich met zelfvertrouwen te kunnen verdedigen.

De spreker heeft gemeend, dat de artillerie en ruitery tijd behoeven om zich te vormen, en dat hetgeen dienaangaande is voorgedragen, niet te overdreven kan worden geacht. Hij heeft zich huiverig verklaard, om de aangelegenheid der rijdende artillerie aan te roeren, die hij de kroon des legers, en het voorbeeld van dat wapen voor alle volken noemde, maar heeft toch gevraagd, of het aanhouden van 7 batterijen wel in verhouding stond tot het aanhouden van 24 eskadrons ruitery? Hij heeft gemeend, dat men der regering geene bezuinigingen moet opdringen, ten einde daardoor de strijdkrachten niet te zeer te verzwakken, zonder aldadelijk eenige belangrijke vermindering van uitgaven te erlangen, daar toch altijd in het lot der uitvallende officieren en onder-officieren moet worden voorzien. Hij heeft echter den minister in bedenking gegeven, of er, bij eene volgende tweejarige begrooting, geene besparing mogelijk zoude zijn op de kosten van het departement, — op de groote staven, welke dikwerf meer dienen tot luister, dan tot nut, en op de behoeften der plaatselijke commandementen, voor welk een en ander veel meer dan een half millioen werd gevorderd, en waarop in de daad wel eenige bezuiniging konde worden ingevoerd. Hij heeft gemeend, dat deze bedenkingen hem niet mogten verhinderen, zijne stem aan het hoofdstuk te verleenen. Halve maatregelen kwamen hem voor, geene maatregelen te wezen, omdat men er op vertrouwt, en er de ongenoegzaamheid van blijkt, als zij dienen moeten, en de tijd ontbreekt, om te herstellen hetgeen door karige kleingeestigheid bedorven is. Hij wilde niemand zijn gevoelen

opdringen en eerbiedigt eens anders overtuiging, maar wilde niet, dat, als eenmaal een onheil voor den Staat mogt ontstaan, bij gebrek aan middelen ter verdediging, men ook van hem zoude kunnen zeggen, een dergenen te zijn geweest, welke, blind voor het voorbeeld der geschiedenis, de middelen hadden geweigerd, die een achtbaar man, welke moed, met bekwaamheid en ondervinding paarde, op zijne verantwoordelijkheid, onmisbaar had verklaard.

De heer *van Hoorn van Burgh* heeft almede de begrooting voor de landmagt met den meesten ernst verdedigd, en gevorderd, dat het wezenlijk belang des lands niet gedooft het bedrag van het leger te verminderen, en dat eene dergelijke vermindering in de daad gevaarlijke gevolgen zoude kunnen hebben.

De heer *Gevers* vindt het zeer moeilijk het hoofdstuk van oorlog te beoordeelen. Hij houdt het voor onmogelijk, om vooraf te berekenen wat daarvoor noodig kan zijn. Dit hangt veelal af van de omstandigheden. Zoo kan men dikwerf met 20000 man veel meer uitvoeren dan een anderen keer met 50000. De sommen, voor administratie-kosten, komen den redenaar te hoog voor. Hij is echter niet tegen het hoofdstuk geneigd, en zal zijne stem van de inlichtingen des ministers doen afhangen. Hij neemt deze gelegenheid waar, om nog met een woord zijn uitgebragt votum nopens het hoofdstuk van Marine te motiveren. Hij heeft daartegen gestemd, niet omdat het cijfer hem te hoog voorkwam. Neen, hij is te zeer overtuigd, dat van de marine het welzijn des vaderlands afhangt. Hij heeft zich alleen tegen dat hoofdstuk verklaard, omdat de verdeeling der gelden hem verkeerd voorkwam.

Na den heer *Gevers* bestrijdt de heer *Luzac* de begrooting, op grond dat de kleine staten, na de oprigting van het gerechtshof der vijf groote mogendheden, geen oorlog meer zullen voeren. De laatstgehoudene redevoering van den Engelschen staatsminister, *Peel*, over de algemeene ontwapening, wordt als steun voor des redenaars gevoelen aangehaald, dat, zoo hij zeide, uit een politiek oogpunt uitging.

(Het zij ons vergund slechts de kleine opmerking hierbij te voegen, dat welligt de heer *Peel* in het bijzonder zeer gaarne zou zien, dat Nederland zoo gemoedelijk zijne vredelievende theorie omhelsde, dat het deszelfs overzeesche bezittingen ontwapende. De heer *Luzac* zal toch, als politieker, even oplettend hebben nagegaan, welke gevoelens de door hem aangehaalde Engelsche staatsman, sedert tien jaren in het parlement en aan de Londensche gastmalen, nopens onze Indische bezittingen beleden heeft. Gevoelens, die, nu hij aan het hoofd van het bestuur staat, meer stof tot staatkundig nadenken geven, dan al de fraaije woorden welke hij laatstelijk heeft uitgesproken.)

De heer *Bruce* deelt niet in het gevoelen van den vorigen redenaar. Thans is er rust en vrede. Maar elk jaar, elke maand, elken dag kan er verandering in den toestand van Europa ko-

men. Indien er in een naburig land eene staatkundige misdaad mogt worden gepleegd, wie zal dan eerder dan ons land in dadelijk gevaar verkeerden? Bovendien, ook tot verzekering der inwendige rust kan de legermagt noodig zijn. En welke is dezelve? Uit het laatst gehouden committé-generaal is gebleken, dat wij slechts 15000 man infanterie en 5000 paarden, in het geheel eene krijgsmagt van ongeveer 18000 man bezitten. Bij den onrustigen staat van Europa is dit niet te veel. Wat de rede van den Engelschen minister *Peel* betreft, moet de redenaar opmerken, dat hij die van ontwapenen spreekt, daarvan dan toch wel het eerst het voorbeeld moest geven. Intusschen, wel verre van te ontwapenen, versterkt Engeland steeds deszelfs magt.

De heer *van Dam* heeft mede de rede van den Engelschen staatsminister bewonderd. De gevolgtrekking, welke daaruit gemaakt is, kan hij echter niet beamen. Men zou alsdan het geheele leger moeten afschaffen. Ja dan, hij erkent het, zou er eene aanzienlijke bezuiniging kunnen plaats hebben. Die besparing van krachten zou echter schijnbaar zijn. Wanneer men in het uur des gevaars in alles zou moeten voorzien, dan zou het te laat zijn. Doch ook uit een staatkundig oogpunt beschouwd, moet men eene genoegzame legermagt op de been houden. Wanneer men zich in oorlogstijden bij eene groote mogendheid aansluit, dan wordt een kleine staat geacht naar hetgeen dezelve is, naar het leger dat dezelve kan leveren. Ook zal men, wanneer men geen leger bezit, bij het eindigen des oorlogs, niet in den buit kunnen deelen. Bovendien, bij een' aanval zal men niet te hulp snellen. Alleen hij, die zich, aangevallen wordende, verdedigt, mag op bijstand rekenen, niet den zwakke en ellendige, die zich lafhartig overgeeft. De spreker verklaart zich tegen eene bezuiniging op de artillerie, omdat dezelve op zoo goeden voet ingerigt is. De redenaar uit Leyden is te vredelievend; hij verwacht te veel van de goede gezindheid van anderen. Van zijne vaderlandslievende gezindheid, die zoo dikwerf gebleken is, durft de redenaar verwachten, dat hij op zijn gevoelen zal terugkomen.

De heer *de Man* verklaart zich voor het hoofdstuk, hetwelk hij wel voor eenige bezuinigingen vatbaar acht, doch bij welks beoordeeling hij tevens het oog houdt op de gewigtige pligten welke aan de regering, tot verdediging van den vaderlandschen grond en het onderhouden eener behoorlijke krijgsmagt, opgelegd zijn.

Nadat de heer *van Nes* de voordragt had afgekeurd, bestreed Z. Exc. de Directeur-Generaal de gemaakte bedenkingen, in eene krachtige, hem eigenaardige taal, waarin de generaal zijne gevoelens en zijn zelfstandig, onbevreesd karakter in duidelijke trekken teekende. Naar onze wijze van zien, moet deze merkwaardige verdediging, (te uitgebreid om thans door

ons te worden opgenomen) beschouwd worden, als eene staatkundige geloofsbelijdenis van veelbeteekenenden aard, zich sluitende aan de gevoelens, door vele der voorgaande redenaars zoo welsprekend beleden. De uitslag van dit alles is bekend. Ter vervollediging willen wij echter nog de namen der leden opnemen, welke voor en tegen hebben gestemd.

Voor hebben gestemd, de heeren: *Luyben*, *Junius van Hemert*, *Clifford*, *van Tuyll van Heeze en Leende*, *Romme*, *Corneli*, *Wynaends*, *de Jonge van Campens-Nieuwland*, *Kerens*, *d'Escury van Heinenoord*, *Gouverneur*, *van Panhuis*, *van Dam van Isselt*, *de Man*, *van Akerlaken*, *Huideloper*, *Verwey-Mejan*, *Enschede*, *van den Velden*, *Snouck-Hurgronje*, *Druyvesteyn*, *van Bleiswyk*, *Gevers van Endegeest*, *Bruce*, *van Hoorn van Burgh*, *Frets*, *van de Mortel*, *Beelaerts van Blokland* en *de Voorzitter*. (29.)

Tegen hebben gestemd, de heeren: *van Rechteren*, *Hoofst*, *Repelaer van Molenaarsgraaf*, *van Welderen Rengers*, *van Rappard*, *Star Busman*, *van Nes*, *van der Gronden*, *Dyckmeester*, *Luzac*, *Buma*, *Modderman*, *Gockinga*, *Hindlöpen*, *van Nagell*, *van Gollstein*, *Warin*, *van Heloma*, *de Backer*, *Kniphorst*, *van Meeuwen* en *Tromp*. (22.)

De beraadslagingen der Tweede Kamer onzer Staten-Generaal, over de begroting der behoeften voor oorlog, in de jaren 1842—1845, hebben — wij herhalen het — ons vertrouwen versterkt, dat de belangen der lands-defensie meer en meer zullen worden gewaardeerd. Wil men nu aan den anderen kant grondwettiger waarborgen, eene zaakkundiger toetsing der beginselen, welke de regering nopens de lands-defensie aankleefd? Dan blijft er wel niet anders te doen over, dan ook de krijgskunde te doen zitting nemen in de vergaderzaal, waarin de belangen van den Staat en de regten van het volk worden overwogen. Kundige hoofd-officieren (de grondwet vordert hoofd-officieren) telt het Nederlandsche leger in deszelfs gelederen, zelfstandig genoeg, om — des gevegd — van een grondwettig regt gebruik te maken, en de dwalingen der regering, met evenveel waarheidsliefde toe te lichten, als zij met de kracht eener zaakkundige overtuiging, de belangen van het defensie-wezen zouden voorstaan. De Provinciale kiesvergaderingen hierop opmerkzaam te maken, is eene taak, die wij aan de met meer talent geschrevene en invloedrijker dagbladen volgaarne overlaten.

BIJLAGE IV.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 10de DEEL, N°. 4.

(Maand October, 1841.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Bij het 8ste reg. inf., tot kap.: de kap. op non-act. K. A. Rombout. Bij het 5de reg. inf., tot adm. van kleed. en wap.: de kap. W. G. F. Voigt, van het 5de reg. inf., werkzaam bij het dep. van oorl. Tot tijdelijke ordonnans-officieren bij Zijne Majesteit, zonder bezwaar van 's Rijks schatkist, de 2de luit. W. F. Tindal, van het 1ste reg. zware drag.; de 1ste luit. J. W. Copes van Hasselt, van het 2de reg. zware drag.; de 2de luit. F. T. van Wijk, van het 5de reg. ligte drag.; de 2de luit. J. M. Noltenius van Elsbroek, van het 4de reg. ligte drag.; de 1ste luit. W. L. Worbert, Graaf van Wasse naar Starrenburg, van het 1ste reg. lans.; de 1ste luit. J. W. Vertholen, van het 2de reg. lans. Bij de K. M. Akademie te Breda, tot 2de luit. der art.: de 2de luit. Jonkh. L. Bloys van Treslong, van het 2de reg. art.; tot 2de luit. der kav.: de 2de luit. A. O. H. Baron Gansneb, genaamd Tengnagell, van het 1ste reg. lans.; tot 2de luit. der genie; de 2de luit. ing. G. G. van der Hoeven, van het korps ing., min. en

sapp.; tot fungerend leeraar van de 2de kl. in de letterkunde: de 2de luit. der genie G. Kuyper Hz., der Akademie.

Bij besluit van 28 Julij II. n°. 69, is bepaald: dat de 1ste luitenant J. C. Boelhouwer, 2de luitenant van de benoeming van 1828, op de algemeene ranglijst der 1ste luitenants van het wapen der infanterie geplaatst zal worden, onmiddellijk boven den 1sten luitenant, welke vroeger mede als 2de luitenant van de benoeming van 1828, onder hem rangschikte.

Verplaatsingen.

Bij de Militaire Akademie te Breda: de 1ste luit. Thirion, van het 2de reg. lans. Bij het 5de reg. art.: de 2de luit. L. Zeegers Veeckens, J. H. Lux, W. F. G. L. Boellaard en L. F. N. Droher, allen van het 1ste reg. art. Bij de Oost-Indische inf.: de 2de luit. J. E. Hagen, van het 1ste reg. inf., J. K. de Wolff van Westerroode, van het 10de reg. inf. Bij den staf der genie: de 2de luit. H. L. de Wijs, van het korps mineurs en sappeurs; de 1ste luit. ing. J. F. van Theye Hannes van Bergen-op-Zoom naar 's Bosch.

Gepensioneerd.

De 1ste luit. C. Renard, van het garnizoens-bataillon.

TWEEDE VERVOLG

OP DE

NAAMLIJST DER GEABONNEERDEN,

OP HET TIJDSCHRIFT

De Militaire Spectator.

NIEUWE INTEEKENAARS.

Verhorst, (A. J.) luit.-kolonel, kommand. het 7^e regiment infanterie.
Gayet, (A. J. D.) kapitein, 1^e regiment artillerie.
Verschuer, (B. F. Baron van) kapitein der artillerie en onder-directeur der geschut-gieterij.
Feith, (J. A.) 1^e luitenant-ingenieur.
Casembroot, (Jonkh. L. de) 1^e luitenant, 1^e bataillon, 7^e regiment infanterie.
N. N., 2^e luit.-ingenieur.
Dolder, (J. J. W. van) 2^e luit.-ingenieur.
Dittlinger, (J. D.) 2^e luitenant, 3^e regiment infanterie.
Queysen, (S. L. J.) 2^e luitenant, 1^e bataillon, 7^e regiment infanterie.
Rodi de Loo, (H. E. W.) 2^e luitenant, 3^e regiment artillerie.
Dorp, (H. M. van) Boekhandelaar te Utrecht.
Kraijenhoff, (Jonkh. J.) majoor-ingenieur.
Engelbregt, (J. H.) 1^e luitenant, 2^e bataillon, regiment grenadiers.

INTEEKENAARS WELKE BEDANKT HEBBEN.

Thieme, (W. J.) Boekhandelaar te Zutphen.
Deutz van Assendelft, (D. W.) kapitein der N. H. schutterij.
Taets van Amerongen, te Amerongen.

INTEEKENAARS VAN WELKE DE NAMEN ZIJN INGEKOMEN.

Boekeren, (W. van) Boekhandelaar te Groningen; voor de Societeit: DE HARMONIE, te Groningen.

Buissonjé, Boekhandelaar te Vlissingen, voor: A. Canneman, 2e luit.-ingenieur.
Rochell, (H. H.) 2e luit.-ingenieur.
Bentum, (Van) Boekhandelaar te Gouda, voor: J. P. Roemer, kolonel, militie-commissaris, kanton 15—21, in Zuid-Holland.
Palier & Zoon, (H.) Boekhandelaars te 's Bosch, voor Kesman, gepensionneerd generaal-majoor.

BIJ VERGISSING STAAT:

Wijk, (Jonkh. J. D. van der) 1e luitenant, 2e regiment zware dragonders; *moet zijn*:
Wijk, (M. H. A. van) 2e luitenant, 4e regiment ligte dragonders.
Queysen, (P. H.) 2e luitenant, 4e regiment ligte dragonders; hebbende ZijnEd. reeds vroeger deszelfs abonnement opgezegd.
Jeukers, wachtmeester, korps Koninklijke Maréchaussée, idem.
Cleeff, (Geb^{rs} Van) Boekhandelaars te 's Hage, (4 Exempl.); *moet zijn*: Cleeff, (Geb^{rs} Van) Boekhandelaars te 's Hage, (3 Exempl.), en
Hoogeveen, (P. H. J.) 1e luitenant, 2e regiment infanterie, gedetacheerd bij de K. M. Akademie.

ABUSIEVELIJK VERGETEN OP DE LIJST DER IN- TEEKENAARS TE PLAATSSEN:

Opstall, (Van) gepensionneerd luit.-kolonel der artillerie.